

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

на тему

**ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БЮДЖЕТНИХ
УСТАНОВ ОБ'ЄДНАНИХ ГРОМАД: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА
ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ**

**PROVISION OF FINANCIAL RESOURCES OF BUDGETARY
INSTITUTIONS OF UNITED COMMUNITIES: FEATURES OF
IMPLEMENTATION AND WAYS OF IMPROVEMENT**

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ФБСмз-21
Гнаткевич Наталія Сергіївна

(підпис)

Керівник: к.е.н., доцент
Поліщук Вадим Григорович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«08» грудня 2023 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доц. Дорош Вікторія Юріївна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: бізнесу та права

Кафедра: фінансів, банківської справи та страхування

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

___к.е.н., доцент Вікторія ДОРОШ

«08» грудня 2023 р.

З А В Д А Н Н Я ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гнаткевич Наталії Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи *Забезпеченість фінансовими ресурсами бюджетних установ об'єднаних громад: особливості реалізації та шляхи покращення.*

Керівник роботи: *к.е.н., доцент Поліщук В.Г.*

затверджені наказом закладу вищої освіти від «04» січня 2023 р. № 04/01-02.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи: «08» грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи _____

Статистичні дані, літературні джерела за темою дослідження, статут установи, законодавчі та нормативні акти, що регламентують діяльність установи, фінансова звітність установи.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ

Розділ 1

Розділ 2

Розділ 3

Висновки

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу

1. Теоретичний підхід до визначення поняття «фінансове забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад».

2. Гіпотези забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ.

3. Аналіз нефінансових активів бюджетної установи об'єднаної громади.

4. Аналіз фінансових активів бюджетної установи об'єднаної громади.

5. Аналіз доходів бюджетної установи об'єднаної громади.

6. Аналіз витрат бюджетної установи об'єднаної громади.

7. Підтвердження гіпотез дослідження забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ.

8. SWOT-аналіз фінансового забезпечення бюджетних установ об'єднаних територіальних громад.

9. Пропонований комплекс заходів щодо забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетної установи об'єднаної громади.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Розділ 1</i>	<i>Поліщук В.Г.</i>		
<i>Розділ 2</i>	<i>Поліщук В.Г.</i>		
<i>Розділ 3</i>	<i>Поліщук В.Г.</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Николаєва А.М.</i>		
<i>Гарант ОП</i>	<i>Дорош В.Ю.</i>		
<i>Показник запозичень тексту</i>		14,9%	
<i>Академічна доброчесність</i>	<i>Іщук Л.І.</i>		

7. Дата видачі завдання «01» лютого 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	До 12.01.2023 р.	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	До 01.09.2023 р.	
3.	<i>Розділ 1</i>	До 22.09.2023 р.	
4.	<i>Розділ 2</i>	До 20.10.2023 р.	
5.	<i>Розділ 3</i>	До 10.11.2023 р.	
6.	<i>Висновки</i>	До 15.11.2023 р.	
7.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	До 18.11.2023 р.	
8.	<i>Формування додатків</i>	До 21.11.2023 р.	
9.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	До 23.11.2023 р.	
10.	<i>Нормоконтроль</i>	До 25.11.2023 р.	
11.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	До 01.12.2023 р.	
12.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту. Попередній захист роботи</i>	До 08.12.2023 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (Гнаткевич Н.С.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (Поліщук В.Г.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Гнаткевич Н.С. Забезпеченість фінансовими ресурсами бюджетних установ об'єднаних громад: особливості реалізації та шляхи покращення. Рукопис.

Кваліфікаційна робота здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох частин, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У теоретичній частині досліджено підходи щодо особливостей реалізації та шляхів покращення забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ об'єднаних громад. Аналітична частина спрямована на моніторинг фінансових результатів бюджетної установи та доведення достовірності сформульованих гіпотез, якими є: гіпотеза 1 – обсяг власного капіталу громади майже повністю визначає обсяг нефінансових активів; гіпотеза 2 – обсяг власного капіталу громади чинить значний вплив на обсяг доходів громади; гіпотеза 3 – між обсягом зобов'язань громади та витратами громади існує слабкий зв'язок.

У проєктній частині запропоновано шляхи зростання доходів бюджетних установ в теперішніх умовах: збільшити обсяг податку на доходи фізичних осіб, знайти резерви для збільшення інших джерел власних надходжень бюджетних установ, забезпечити у повній мірі сплату податку на майно, збільшити сплату єдиного податку, передбачити можливість зростання інших доходів бюджету громади.

Висновки узагальнюють інформацію, відображену в попередніх розділах.

Ключові слова: забезпеченість фінансовими ресурсами, бюджетна установа, об'єднані громади, децентралізація, фінансова автономія.

ANNOTATION

Gnatkevych N.S. Provision of financial resources of budgetary institutions of united communities: features of implementation and ways of improvement. Manuscript.

Qualification work for the second (master's) degree of higher education of specialty 072 Finance, Banking and Insurance of the educational-professional program «Finance, Banking and Insurance». Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023.

Qualification work consists of an introduction, three parts, conclusions, list of sources and applications.

In the theoretical part the approaches to the peculiarities of implementation and ways of improving the financial resources of budgetary institutions of the united communities are investigated. The analytical part is aimed at monitoring the financial results of the budgetary institution and proving the reliability of formulated hypotheses, which are: hypothesis 1 - the volume of community's equity capital almost completely determines the volume of non -financial assets; hypothesis 2 - the amount of community equity has a significant impact on the volume of community income; hypothesis 3 - there is a weak connection between community liabilities and community expenditures. In the project part it is proposed to improve ways to increase the income of budgetary institutions in the current conditions: to increase the amount of tax on income of individuals, to find reserves for increasing other sources of own revenues of budgetary institutions, to ensure full payment Community budget revenues.

The conclusions summarize the information reflected in the previous sections.

Key words: provision of financial resources, budgetary institution, united communities, decentralization, financial autonomy.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ОБ'ЄДНАНИХ ГРОМАД	10
1.1 Наукові підходи до розуміння забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ об'єднаних громад	10
1.2 Особливості забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ об'єднаних громад на практиці	21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ ОБ'ЄДНАНОЇ ГРОМАДИ	27
2.1 Методи аналітичного дослідження забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ та обґрунтування гіпотез дослідження	27
2.2 Оцінка розвитку об'єднаних громад та основні фінансові показники діяльності бюджетних установ	29
2.3 Перевірка висунутих гіпотез забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ	60
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ ОБ'ЄДНАНОЇ ГРОМАДИ	68
3.1 Прогнозування забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетної установи об'єднаної громади	68
3.2 Пропонований комплекс заходів щодо забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетної установи об'єднаної громади	81
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

Актуальність теми. Ця кваліфікаційна робота досліджує ситуацію в бюджетних установах об'єднаних громад і спирається на наступні ключові чинники: реформу децентралізації, необхідність підвищення ефективності діяльності цих бюджетних установ та обмежену кількість досліджень, присвячених бюджетним установам об'єднаних громад.

Дослідження в цій області вирішує важливі завдання, зокрема розробка теоретичних основ для діяльності бюджетних установ об'єднаних громад, аналіз ефективності функціонування бюджетних установ об'єднаних громад та розробка рекомендацій з метою підвищення ефективності діяльності цих установ.

Це дослідження відіграє важливу роль у спрямуванні уваги на проблеми і можливості, пов'язані з управлінням громадськими фінансами та розвитком місцевого самоврядування в контексті децентралізації.

Актуальність наукового дослідження, пов'язаного з бюджетними установами об'єднаних громад, обумовлена декількома факторами. Зокрема, зростаюча роль цих установ у суспільстві, а також зміни в пріоритетах бюджетної політики роблять таке дослідження особливо актуальним.

Проведення наукових досліджень в даній сфері обов'язково повинне вплинути на забезпечення ефективності забезпечення коштами бюджетних установ в окремих об'єднаних громад. Звісно такий підхід якісно вплине на добробут населення та неодмінно сприятиме розвитку громад.

Конкретні приклади актуальності досліджень у цій галузі включають аналіз ефективності використання коштів у бюджетах громад, оцінку продуктивності надання бюджетних послуг та вивчення питань кадрового забезпечення бюджетних установ. Загалом, дослідження в галузі бюджетних установ об'єднаних громад є важливим напрямом наукової діяльності, що має важливе значення для розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Вагомий внесок у розкритті сутності прибутку підприємства внесли такі вітчизняні вчені-фінансисти: Бенівська Л., Гринчишин І.М., Демченко О.П., Західна О.Р., Закорко К.К., Ігнатенко Р.В., Квактун О.О., Вертелецька О.М., Глущенко А.В., Кучеркова С., Лисяк Л.В., Биков Б.Д., Кушнір А.І., Марценюк О.В., Гуменна О.І., Деньдобра Т.В., Нема О.С., Омельчука О.І., Павлович-Сенета Я.П., Піхоцька О.М., Гаврилишин П.М., Польова О.Л., Сенищ П.М., Фугело П.М., Сеньо М., Замасло О., Сидоренко С.В., Приходько І.П., Скорик М.О., Брухаль В.Р., Горелик Д.С., Смолінська С.Д., Стащук О., Жук М. та ін.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є з'ясування шляхів покращення забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ об'єднаних громад.

Ми можемо стверджувати, що одним з ключових завдань прикладного дослідження бюджетних установ об'єднаних громад було визначення шляхів покращення забезпеченості фінансовими ресурсами Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- вивчити сучасні форми і методи господарювання бюджетних установ об'єднаних громад;
- проаналізувати фінансову діяльність Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради;
- провести аналітичне дослідження фінансових показників бюджетної установи об'єднаної громади;
- запропонувати шляхи збільшення надходжень до бюджетних установ об'єднаних громад.

Об'єктом дослідження є Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради.

Предметом дослідження є фінансово-господарська діяльність бюджетних установ об'єднаних громад, пошук проблем та з'ясування шляхів збільшення прибутку підприємства.

Для здійснення теоретико-прикладного дослідження в даній кваліфікаційній роботі здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти використовуються загальнонаукові методи пізнання дійсності. Ці методи включають в себе порівняння, групування, аналіз, синтез та моделювання.

Теоретичну базу для цієї кваліфікаційної роботи формують фахові публікації вітчизняних вчених, які спеціалізуються у галузі фінансової науки, зокрема в контексті дослідження можливих шляхів покращення фінансового забезпечення бюджетних установ у громадах. Крім того, ця робота базується на офіційних даних, отриманих від бюджетної установи - Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради.

Кваліфікаційна робота була апробована на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Модернізація економіки в контексті інноваційного розвитку сучасного суспільства» (16-17 листопада 2023 р., м. Луцьк).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ОБ'ЄДНАНИХ ГРОМАД

1.1 Наукові підходи до розуміння забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ об'єднаних громад

Фінансово-матеріальні ресурси, разом із законодавчо визначеною компетенцією, становлять основу місцевого самоврядування і надають можливість виконання різноманітних соціально-культурних та комунальних завдань, що задовольняють потреби місцевого населення.

Фінансова політика будь-якої демократичної держави базується на захисті інтересів громадян та задоволенні їхніх потреб, забезпеченні гідних умов життя. Підвищення рівня життя населення та поліпшення його якості можливі лише за умови розвинутої соціально-культурної сфери.

Сучасна соціальна політика України реалізується в умовах децентралізації, де витрати на соціально-культурну сферу, зокрема, переносяться на місцевий рівень та територіальні громади. Економісти наголошують на важливості бюджетів територіальних громад для задоволення матеріальних та духовних потреб їхніх жителів, оскільки саме за рахунок цих коштів забезпечується фінансування соціально-культурної сфери та забезпечення соціального захисту членів територіальної громади.

Децентралізація – це складне, специфічне і комплексне явище в правовій демократичній державі, яке передбачає передачу органами державної влади центрального рівня певного обсягу повноважень, щ обули притаманні їм, безпосередньо суб'єктам управління на нижчому рівні, які володіють відповідними правами, обов'язками та ресурсами. Основною метою цього перерозподілу владних повноважень є створення реальних якісних можливостей для ефективного управління на рівнях держави, регіону та місцевої громади.

Декілька загальних характеристик децентралізації включають наступне. Децентралізація є складним явищем, яке може відзначатися в усіх системах управління. Негативні наслідки, пов'язані із децентралізацією, можуть бути пом'якшені за допомогою їх правового регулювання. Ступінь децентралізації свідчить про рівень розвитку демократії в країні та розвиток самоврядування. Посилення децентралізації є однією з ключових цілей сучасної правової демократичної держави.

Децентралізація також тісно пов'язана із принципом субсидіарності, який є фундаментальним для правової системи Європейського Союзу та є основною вимогою Європейської хартії місцевого самоврядування. Принцип субсидіарності передбачає, що рішення повинні бути прийматися на найнижчому можливому рівні, і верхні органи влади мають втручатися тільки у випадках, коли їхні дії будуть більш ефективними, ніж дії на нижньому рівні. Дотримання принципу субсидіарності має велике значення для сучасної України, особливо у зв'язку з її кандидатурою на вступ до Європейського Союзу, який сталося 23 червня 2022 року.

Фінансова децентралізація – це один із найскладніших аспектів децентралізації державної влади. Вона передбачає самостійність у підходах до управління, враховуючи багатоманітність місцевих особливостей, при цьому зберігаючи єдність у суттєвих питаннях. Цей процес полягає в передачі повноважень влади від органів державного (центрального) управління до місцевого самоврядування, тобто до органів управління об'єднаними громадами, і включає в себе делегування частини функцій від центральних органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування, а також розширення повноважень нижчих органів влади за рахунок вищих за рівнем.

Особливо актуальним стає питання фінансової спроможності конкретних територіальних громад в умовах воєнного стану. Сьогодні надзвичайно важливо встановити ефективну співпрацю між органами державної влади та місцевим самоврядуванням, дотримуючись принципу субсидіарності. Умови воєнного стану природно спонукають всі рівні управління до централізації

управлінських рішень. Тому важливим завданням на сьогодні є визначення пріоритетних владних функцій для органів місцевого самоврядування, а саме на рівні регіонів і на рівні територіальних громад. Це необхідно для максимальної ефективності у використанні ресурсів відповідних територій і для координації дій усіх рівнів владних інституцій з метою вчасного задоволення нагальних потреб фронту і відновлення економіки [2].

Для розвитку соціальної інфраструктури важливо досягти узгодження інтересів всіх зацікавлених сторін щодо стратегічного відображення майбутнього розвитку. З метою вдосконалення управління соціальною інфраструктурою в територіальних громадах необхідно вжити наступні заходи.

Розробити ефективні форми співпраці між державою, громадськістю та бізнесом, які б сприяли розвитку соціальної інфраструктури та покращанню доступності та якості послуг у соціальній сфері. Метою є наближення якісних та кількісних параметрів послуг до світових стандартів. Досягнення балансу між пропозицією соціальної інфраструктури та реальним попитом, з метою забезпечення оптимальних умов для розвитку соціального середовища відповідно до вимог ринку та змін у демографії суспільства. Залучення недержавних організацій до надання послуг для створення альтернативних можливостей для мешканців отримати якісні послуги та привертання інвестицій з альтернативних джерел фінансування. Врегулювання відносин власності на об'єкти соціальної інфраструктури та врегулювання конфліктів інтересів між суб'єктами управління на різних рівнях. Підвищення ефективності бюджетного фінансування шляхом оптимізації мережі установ [1].

Місцеві бюджети є невід'ємною складовою української бюджетної системи та великою ділянкою українського фінансового ландшафту. Вони впливають на вирішення важливих загальнодержавних завдань, які стосуються сфери соціального і економічного розвитку, такі як фінансування енергетики, промисловості, сільського господарства та інфраструктури, а також галузей охорони здоров'я, освіти та соціального захисту. Проте незалежне

функціонування місцевих бюджетів не можливе без зовнішньої фінансової підтримки.

Один із ефективних інструментів регулювання фінансів місцевих бюджетів – це механізм залучення та розподілу державних коштів через міжбюджетні трансферти. Доцільне використання цих фінансових інструментів визначає рівновагу інтересів та підтримує сталість економічних процесів.

Актуальним викликом для України є російська агресія та окупація територій, яка суттєво вплинула на всі аспекти економічного життя країни та всіх її компонентів. Ця ситуація призвела до порушення планових надходжень до місцевих бюджетів, що ускладнює здатність виконувати повноваження, закріплені в законодавстві. Безумовно, що варто досягнути певний рівень економічної стійкості на рівні країни, а це, на думку вчених Західної О.Р. та Закорко К.К., необхідно забезпечувати належне та без перервне виконання місцевих бюджетів навіть в такий непередбачуваний період. Це, в свою чергу, об'єктивно обумовлює актуальність дослідження функціонування територіальних громад в сучасних воєнних умовах господарювання [4].

Багато науковців і економістів по всьому світу активно досліджують питання фінансового забезпечення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), і ця тема залишається надзвичайно актуальною, особливо серед українських вчених. Отже, доцільно розглянути особливості розуміння сутності «фінансового забезпечення ОТГ» серед українських науковців.

Існують різні погляди на це питання. Деякі вчені розглядають фінансове забезпечення ОТГ як безумовну сукупність певних фінансових ресурсів, що можуть накопичуватися в певних фондах та звісно вони будуть використовуватися для виконання владних функцій, що покладених на органи місцевого самоврядування на рівні регіонів чи громад. Інші вчені вважають, що це включає в себе заходи, спрямовані на мобілізацію і залучення як наявних, так і звісно можливих (потенційних) фінансових ресурсів від конкретної місцевої влади, а також держави, певних приватних структур, а також зовнішніх інвесторів, з метою формування фінансових засад для певних

реальних економічних процесів на конкретній території та реалізації соціальних програм і проєктів.

Також існують думки, що фінансове забезпечення ОТГ охоплює заходи, спрямовані на накопичення, розподіл та ефективне використання конкретних фінансових коштів з певною метою реалізації передумов для результативного імплементації економічних процесів у певній відповідній громаді, а також виконання запланованих обов'язкових соціальних програм і запобігання порушенням при управлінні фінансовими ресурсами громади.

На нашу думку, фінансове забезпечення розвитку конкретних об'єднаних територіальних громад (ОТГ) є комплексом заходів, спрямованих на ідентифікацію, залучення, накопичення, мобілізацію та оптимізацію фінансових ресурсів ОТГ, а також фінансових ресурсів інвесторів та благодійників; і вони включають в себе виконання обов'язків, покладених на ОТГ, і мають на меті реалізацію економічних, соціальних та адміністративних програм, спрямованих на розвиток конкретної ОТГ. Цей процес повинен призвести до покращення якості життя населення даної території, а також сприяти розвитку її економіки та економіки країни в цілому.

Саме теперішній стан бюджетної децентралізації, який ймовірно був спрямований на подальше покращення міжбюджетних відносин та звісно на ефективний менеджмент фінансовими коштами об'єднаних територіальних громад, безумовно робить актуальними сьогодні питання створення та раціонального використання конкретних елементів фінансового забезпечення розвитку певних громад. Актуальними ці питання залишатимуться і у довготривалій перспективі. Варто відзначити, що можливе розширення повноважень органів місцевого самоврядування, на думку вчених Лисяк Л.В., Бикова Б.Д. та Кушнір А.І., відбувається одночасно з наданням місцевим бюджетам відповідних механізмів акумулювання фінансових ресурсів. Бюджетна децентралізація має на меті посилення фінансового потенціалу місцевих бюджетів як підґрунтя формування стратегій їх стійкого фінансового розвитку [8].

Фінансовий аспект є однією з ключових складових, від якого в значній мірі залежить успішність функціонування територіальних громад та загальної економічної стійкості країни. Реформа призвела до підвищення інтересу органів місцевого самоврядування щодо збільшення надходжень до місцевих бюджетів, виявлення можливих джерел їхнього наповнення та поліпшення ефективності адміністрування податків і зборів. Спроможні громади проявляють високі та динамічні темпи збільшення власних доходів.

У сфері витрат акцент робиться на необхідності створення оптимальної структури бюджетних видатків, ефективного та не завищеного апарату управління, постійного аналізу витрат бюджетних коштів та запобігання їх нераціональному використанню. Україна має найнижчий показник індексу Джині в розподілі доходів між окремими особами або домогосподарствами в порівнянні з іншими країнами Європи. Як стверджують вчені Квактун О.О., Вертелецька О.М. та Глущенко А.В., що доведено зв'язок даного показника з поліпшенням рівня соціального і економічного складників сталого розвитку в Україні. Отже, країні необхідно й надалі поглиблювати реформи децентралізації, підвищуючи фінансову збалансованість серед місцевих територіальних громад [6].

На рівень фінансової спроможності громади, на думку вченого Омельчука О.І., впливають різноманітні чинники, такі як вигідність географічного розташування громади, комунікаційний розвиток, наявність активних господарюючих суб'єктів, стан промислової та соціальної інфраструктури, наявність кадрового потенціалу і стан реалізації місцевих проектів розвитку тощо [11]. Безумовно такі індикатори вказують на потенціал громади щодо посилення її спроможності, включаючи фінансовий. Оскільки необхідно визначити рівень фінансової забезпеченості як результат розвитку громади, важливо встановити конкретні показники, які характеризують досягнення громадою у фінансово-економічній сфері. Моніторинг та визначення певного рівня фінансової забезпеченості громади є важливим завданням як для самої громади, так і для уряду. Громада може отримати

об'єктивну незалежну оцінку свого внеску урядом, має можливість вивчати досвід і оцінювати спроможність інших подібних громад, а також оцінювати ефективність конкретних органів управління на рівні громад за допомогою її ж мешканців. Для уряду це можливість продемонструвати результати діяльності ОТГ як показника успішності. Також цей індикатор може показувати невдачі децентралізації і звісно виявляти помилки чи прорахунки. І звісно це допоможе встановити фактичний стан розвитку всієї сукупності об'єднаних територіальних громад для подальшого врахування в політиці децентралізації.

Розподіл джерел фінансової підтримки для розвитку територіальних громад був різним (за різними формулами або на підставі рішень спеціальних комісій). Проте на сьогоднішній день існують деякі основні проблеми. Зокрема, фінансування розвитку територіальних громад зосереджується переважно на інфраструктурних та соціальних проектах, таких як ремонт шкіл, фельдшерсько-акушерських пунктів, пам'яток культури і музеїв, тоді як проекти економічного спрямування недостатньо фінансуються. Органи місцевого самоврядування мають різне розуміння розвитку громади: одні вкладають кошти в інфраструктуру і інвестиційні центри для залучення бізнесу, інші – в шкільні матеріали та обладнання. Часто відсутнє стратегічне бачення щодо розвитку громади в середньо- та довгостроковій перспективі серед органів місцевого самоврядування. Громади часто не мають достатньо фахівців, які могли б створювати та супроводжувати проекти розвитку територіальних громад. Проекти територіальних громад не завжди узгоджені зі стратегіями регіонального розвитку, яка є найпрогресивнішим механізмом державної фінансової підтримки для територіальних громад. Більш того, річні норми фінансування територіальних громад законодавчо встановлені на рівні не менше одного відсотка від доходів загального фонду Державного бюджету на конкретний рік. Звісно, такі норми не завжди можуть виконуватися.

Отже, для отримання фінансової підтримки від держави в майбутньому об'єднаним територіальним громадам рекомендується зосередити увагу на таких пріоритетних напрямках діяльності: забезпечення наявності

кваліфікованих проектних фахівців; переорієнтація діяльності органів місцевого самоврядування на реалізацію проектів з економічною, інвестиційною та інноваційною спрямованістю; узгодження проектів територіальних громад із регіональною стратегією розвитку та Державною стратегією регіонального розвитку до 2027 року [3].

Значні результати і вивчення процесу децентралізації загалом, і зокрема фінансової децентралізації, можуть бути виявлені лише у віддаленій перспективі. Як підкреслюють вчені Сидоренко С.В. та Приходько І.П., ефективним індикатором цього процесу стане післявоєнне відновлення територіальних громад і регіонів України. У рамках цього дослідження важливими напрямками для подальших теоретичних і практичних досліджень є наступні. Варто досліджувати фінансову стійкість вільних від окупації територій України. Дуже вагомим є дослідження питання мінімізації фінансових нерівностей між територіальними громадами та регіонами після війни в Україні. Також потребують дослідження фінансові перспективи розвитку територіальних громад і регіонів України у післявоєнний період. Фінансове забезпечення територіальних громад і регіонів України в контексті набуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу є вкрай важливим питанням дослідження у майбутньому [17].

Певний рівень фінансової забезпеченості окремих об'єднаних громад й надалі, на думку Сеньо М. та Замасло О., залишається одним із головних аспектів у питаннях визначення їх спроможності забезпечувати виконання тих завдань і функцій, якими вони наділені. Хоч і спроможність громади можна виміряти доволі багатьма чинниками та параметрами, однак фінансові ресурси варто вважати фундаментальним компонентом її життєдіяльності [16]. Ми маємо розуміти, що ефективність виконання делегованих конкретними місцевими органами влади функцій залежить від рівня фінансування, доступного у певній громаді. Також це питання може залежати від суми коштів, наданих центральними органами влади для забезпечення виконання владних повноважень. Безумовно, що одним із суттєвих джерел наповнення місцевих

бюджетів є саме такі власні надходження як місцеві податки та збори. Ми маємо апелювати до Бюджетного кодексу України, і саме інформація, яку ми отримуємо з нього свідчить, що до доходів загального фонду бюджетів міст республіканського АРК та обласного підпорядкування, міст Києва та Севастополя, районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад обов'язково включаються наступні складові. Зокрема, мова йде про податок на доходи фізичних осіб, акцизний податок, державне мито, податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, податок на майно, єдиний податок, а також різноманітні збори і інші обов'язкові платежі. До доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад також включаються освітні та медичні субвенції, базова дотація тощо.

Сучасна система фінансового забезпечення місцевих бюджетів не повністю відповідає потребам громад. Відзначається значний дефіцит фінансування, необхідного для успішної реалізації інвестиційної політики, при цьому значна частина бюджетних коштів витрачається на поточні видатки. Головною проблемою в цьому контексті є обмежений рівень власних доходів місцевих бюджетів, що, навіть при намірах децентралізації, підсилює їх залежність від державного бюджету. Для активізації соціально-економічного розвитку українських регіонів та створення привабливих умов для інвестицій потрібно знаходити додаткові джерела фінансування і вдосконалювати існуючі механізми фінансової підтримки регіональної політики. Головним завданням регіональної політики в умовах децентралізації є забезпечення стійкого розвитку територіальних громад. Основну роль у вирішенні цього завдання відіграють фінансові інструменти, які, при ефективному використанні, сприяють розвитку місцевої інфраструктури і формуванню інвестиційної привабливості територій.

Держава використовує різні фінансові інструменти для досягнення наведеної мети, включаючи бюджети розвитку місцевих бюджетів, субвенції з Державного бюджету (як одного з видів офіційних трансфертів) конкретним місцевим бюджетам на соціальний та економічний розвиток. Чітко

усвідомлюємо, що бюджет розвитку відіграє одну з ключових ролей у фінансуванні соціально-економічних програм територіальних громад з місцевих бюджетів. Він спрямований на інфраструктурні покращення, збільшення кількості робочих місць і підвищення фінансової спроможності територій.

Згідно з бюджетним законодавством, бюджет розвитку місцевих бюджетів формується з наступних джерел: дивіденди, отримані від акцій певних господарських товариств, у яких статутний капітал є комунальною власністю; безумовно плата за надання місцевих гарантій; чіткі ресурси від пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту. Ми маємо також вказати на кошти від відчуження комунального майна, включаючи продаж земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них; капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів; кошти від повернення кредитів, наданих з відповідного бюджету, і відсотки за їх використання; місцеві запозичення; кошти, які передаються з інших частин місцевого бюджету за рішенням відповідної місцевої ради [13].

Органи місцевої влади, у виконанні своїх функцій за рахунок місцевого бюджету, стикаються з рядом проблем. Для розв'язання цих питань можна розглядати такі можливі заходи. А саме проведення адміністративно-територіальної реформи. Звісно, такий організаційний крок призведе до укрупнення територій, а також забезпечить певне скорочення деяких місцевих органів влади. Також це вплине на управління, накопичення та розподіл бюджетних коштів. Ми також виділяємо питання, що такий підхід наблизить споживачів конкретних суспільних послуг до місця їх отримання. А ще ми маємо розуміти, що впровадження та удосконалення програмно-цільового методу формування бюджетів зміниться. Адже сам цей метод передбачає планування видатків на конкретну мету середньострокового та довгострокового характеру. Відтак подальше удосконалення системи місцевих податків та зборів неминуче. Мова йде про підвищення рівня оподаткування для деяких видів діяльності та обов'язкове посилення контрольної функції за правильністю та

повнотою сплати податків. Для цього можуть бути створені підрозділи в податковій інспекції, які спеціалізуються на місцевих податках. Також варто увагу звернути на удосконалення казначейської системи виконання місцевих бюджетів. Дійсно, такий підхід передбачає обов'язковий контроль за витратами бюджетних коштів. Ми можемо стверджувати про безумовне посилення цільового використання бюджетних коштів. Також відбудеться скорочення часу, необхідного для передачі бюджетних коштів до одержувача. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад, як слушно зауважує дослідниця Польова О.Л., є одним з індикаторів рівня якості життя населення, зокрема необхідність ресурсів, джерел їх формування та розподілу, повноваження місцевих бюджетів – ці складові формують рівень населення адміністративно територіальних одиниць. В умовах зміни інституційних складових адміністративного управління, особлива роль відводиться проблемі дослідження джерел фінансових ресурсів бюджету територіальної громади: фінансування здійснюється з державного та місцевого бюджетів [14].

Після початку повномасштабної агресії російської федерації на територію України в кінці лютого 2022 року, ситуація з фінансуванням місцевих громад значно погіршилася. Це сталося через знищення населених пунктів, руйнування виробництв та ліквідацію робочих місць. Ми погоджуємося з думкою вчених Сенища П.М. та Фугело П.М., що в березні-квітні 2022 року, внаслідок конфлікту з росією, відбувся різкий спад доходів. Обласні бюджети відчули цей спад менше, ніж бюджети територіальних громад, які загалом мають значно більший обсяг фінансових ресурсів. Варто відзначити, велика кількість податкових пільг була надана саме на рахунок податків, які зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування. Спостерігається значне скорочення доходної частини бюджетів тих громад, де тривають бойові дії. Війна з Росією вимушує органи місцевого самоврядування в значній мірі оптимізувати свої видатки, що в свою чергу впливає на соціально-економічні показники [15].

1.2 Особливості забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ об'єднаних громад на практиці

В умовах воєнного стану надзвичайно важливо, на думку вченого Павлович-Сенети Я.П., забезпечення ефективного економічного розвитку ОТГ вимагає оперативного, належного і безперервного виконання місцевих бюджетів. Діяльність місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування і військових адміністрацій повинна бути спрямована на дотримання Конституції та законів України, здійснення заходів у правовому режимі воєнного стану, оборони, цивільного захисту, захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, а також на сприяння економічному розвитку тощо. Воєнний стан передбачає надання органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям і органам місцевого самоврядування необхідних повноважень для запобігання загрозам, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки [12].

Саме на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни ми повинні розуміти важливість розвитку кожного регіону. А особливо ми маємо розуміти розвиток кожної територіальної громади. Безпосередньо, у цьому контексті конкретні органи місцевого самоврядування, які звісно, що користуються конституційними гарантіями виконання чітких власних, а також делегованих повноважень, відіграють безумовну роль. Головним завданням місцевих органів управління в громадах є забезпечення повного доступу мешканців територіальних громад до публічних послуг, сприяючи підвищенню рівня добробуту та якості життя в адміністративно-територіальних одиницях. При цьому вирішальним чинником у цьому процесі є фінансове забезпечення кожної громад, належне її фінансове забезпечення, а також використання всіх фінансових можливостей для його мобілізації та ефективного використання цих ресурсів. Тому питання фінансування громад набувають все більшої актуальності.

Бюджет, як інструмент створення та обов'язкового спрямування фінансових ресурсів для забезпечення виконання функцій і завдань, що покладаються на органи влади різних рівнів, особливо коли мова про місцевий рівень. І звісно бюджет кожного утворення включає в себе доходи і видатки. Надходження до місцевих бюджетів, на думку Смолінської С.Д., мають особливе значення, оскільки з їх допомогою фінансуються програми та заходи в галузях освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення тощо. Ефективне планування та управління бюджетними доходами дозволяє трансформувати територіальні громади із отримувачів субвенцій у суб'єкти, які здатні незалежно забезпечити загальний благополуччя своїх мешканців [19].

Для досягнення фінансової автономності територіальних громад, а також для зміцнення їх ресурсної бази, необхідно розв'язати ряд проблем та перешкод, викладених вище і стоячих перед кожною громадою на її шляху до розвитку. Це можна досягти через впровадження законодавчих ініціатив, які закріплять відрахування частини загальнодержавних податків на користь органів місцевого самоврядування. Важливими кроками також будуть створення системи інвентаризації майна та майнових прав, поліпшення методології оцінки земельних ділянок для ефективного збору податку на нерухоме майно та розробка ефективного механізму погашення податкового боргу.

Специфіка етапу реформи децентралізації, яка відбувалася в Україні до повномасштабного вторгнення, полягає у переході об'єднаних територіальних громад до повноцінного функціонування в рамках нового бюджетного процесу та перерозподілення фінансових повноважень територіальних громад як органів місцевого самоврядування. Важливо відзначити, що після початкового етапу, який для ОТГ супроводжувався дотаційними трансфертами, спрямованими на забезпечення високих стартових позицій у сфері реалізації проектів регіонального розвитку, тепер ОТГ змушені перейти до самостійного регулювання фінансових потоків, що надходять до їхніх бюджетів.

В таких умовах, на думку вчених Стащук О. та Жук М., надзвичайно важливим стає забезпечення ефективного контролю за отриманням та витрачанням коштів територіальних громад, призначених для задоволення їхніх потреб та спрямованих на цілі, які сприяють сталому розвитку відповідних регіонів. Відповідно, формується система фінансової безпеки об'єднаних територіальних громад з метою забезпечення дотримання всіх законодавчих норм, спрямованих на забезпечення прозорості та законності використання коштів [20].

Ми маємо звернути увагу на особливості розвитку громад в тому аспекті, що є певна різниця в рівні їх фінансового потенціалу, що може викликати ризик недостатнього фінансового покриття розвитку території. Також мова йде про надання високоякісних послуг у соціальних сферах – освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту. Також мова йде про фінансування житлово-комунального господарства. Самі невеликі громади зазвичай мають найнижчі індикатори фінансового потенціалу, за винятком окремих малих громад, де присутні потужні підприємства. Цю закономірність, що спостерігається між фінансовою можливістю ОТГ та їх чисельністю, можна зрозуміти передусім тим, що великим ОТГ часто вигідно розвивати приватні структури малого та середнього бізнесу. Звичайно, що у них існує більший місцевий ринок для збуту товарів і послуг, і безумовно, є відповідний робочий потенціал і набагато потужніші перспективи для сталого розвитку громади. Ми можемо стверджувати, що більші громади також мають кращий потенціал та набагато більше можливостей для проведення ефективного функціонування комунальних закладів та установ. Ми підтверджуємо, що для покращення фінансових можливостей громад передусім необхідно збільшити дохідну частину бюджету об'єднаних громад. Це можливе, на думку Ігнатенко Р.В., за рахунок збільшення бюджетного потенціалу, оскільки саме податкові надходження складають основну питому вагу всіх надходжень бюджету ОТГ. Перспективним надходженням до бюджетів ОТГ є податки з нерухомості,

плата за землю та збір за природні ресурси, адже плата за користування ними покриває витрати за надані місцеві послуги [5].

Основним джерелом поповнення місцевих бюджетів повинні стати власні доходи, зокрема місцеві податки і збори. Крім того, належить провести перегляд структури видатків територіальних громад і розподілити їх у бік капітальних витрат і витрат на розвиток. Це сприятиме ефективній економії бюджетних ресурсів у майбутньому і створить умови для сталого розвитку громад. Для забезпечення фінансової самодостатності територіальних громад в умовах децентралізації, вчені, такі як Марценюк О.В., Гуменна О.І. та Деньдобра Т.В., рекомендують розширити повноваження і можливості органів місцевого самоврядування щодо прийняття рішень і виконання делегованих повноважень у сфері формування і виконання місцевих бюджетів. Це можна досягти шляхом акумуляції податкових та інших обов'язкових платежів на рівні громад. Незважаючи на те, що країни, що вже впровадили реформу децентралізації, вибирали різні шляхи і стикалися з різними труднощами, отримані «дивіденди» були значними. Україна тільки починає цей шлях, але вже має на руках інструменти, які можуть сприяти економічному зростанню та забезпечити фінансову самодостатність на довгострокову перспективу [9].

Враховуючи особливі обставини, такі як пандемія та російсько-українська війна, які впливають на становлення територіальних громад в Україні, місцеве самоврядування, державна і регіональна влада не мають «права на помилку», оскільки помилка може знищити досягнуті результати децентралізації. Тому питання забезпечення самодостатності територіальних громад у кризових умовах є дуже актуальним.

Серед ключових проблем формування доходів місцевих бюджетів є ті, що пов'язані з ефективністю управління земельними ресурсами та комунальним майном, а також встановленням і справлянням податкових платежів. Зокрема, низька ефективність управління земельними ресурсами, що зумовлена відсутністю в громадах належного обліку земель у розрізі власників/користувачів, цільового призначення та видів діяльності,

невикористанням чи неналежним використанням (самовільне захоплення для здійснення господарської діяльності, використання без правовстановлювальних документів) наявних земель, що перебувають у комунальній власності, призводить до втрати можливих доходів до бюджетів ОТГ від орендної плати і земельного податку.

Більшість громад досі порушують законодавчо встановлені терміни проведення нормативної грошової оцінки земельних ділянок. При укладанні договорів оренди землі, в них застосовується застаріла або недооцінена грошова оцінка. У багатьох випадках не переглядаються умови договорів оренди відповідно до оновленої грошової оцінки. Також відсутній контроль за виконанням орендарями умов договорів оренди та сплати орендної плати за користуванням земельними ділянками. Маємо випадки, коли не проводиться претензійна робота щодо сплати орендної плати за землю. Усе це призводить до зниження фіскального потенціалу використання земельних ресурсів як джерела власних доходів ОТГ.

Більшість громад досі порушують законодавчо встановлені терміни проведення нормативної грошової оцінки земельних ділянок. При укладанні договорів оренди землі, в них застосовується застаріла або недооцінена грошова оцінка. У багатьох випадках не переглядаються умови договорів оренди відповідно до оновленої грошової оцінки. Також відсутній контроль за виконанням орендарями умов договорів оренди та сплати орендної плати за користуванням земельними ділянками. Маємо випадки, коли не проводиться претензійна робота щодо сплати орендної плати за землю. Усе це призводить до зниження фіскального потенціалу використання земельних ресурсів як джерела власних доходів ОТГ. На сьогодні, як стверджують вчені Скорик М.О., Брухаль В.Р. та Горелик Д.С., війна з російською федерацією призводить до зупинки соціально-економічних процесів та обмежує фінансове забезпечення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) в Україні. Вирішення проблем фінансового забезпечення ОТГ потребує комплексного підходу, який включає в себе ефективне фінансове управління, розвиток економіки та залучення різних

джерел фінансування. Цей комплексний підхід сприятиме сталому розвитку ОТГ та забезпечить їх здатність виконувати свої функції та задовольняти потреби та очікування своїх мешканців у майбутньому [18].

Однією з ключових сил, яка визначає соціальний та економічний розвиток країни, є місцеве самоврядування, зокрема, об'єднані територіальні громади, в контексті сучасної України. Комплексна реформа децентралізації призначена для надання органам місцевого самоврядування можливості вирішувати всі питання на місцевому рівні, відповідно до принципу субсидіарності, та здійснювати це за рахунок власних ресурсів, зокрема фінансових. Проблема забезпечення фінансових ресурсів для територіальних громад та регіонів стає надзвичайно актуальною в умовах сучасних викликів, що виникли на шляху державотворення в Україні.

Проведемо максимально чіткий і деталізований аналіз та дослідження показників, що стосуються фінансового забезпечення бюджетних установ громади, і представимо розрахунки та інтерпретацію отриманих результатів у розділі 2 кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ ОБ'ЄДНАНОЇ ГРОМАДИ

2.1 Методи аналітичного дослідження забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ та обґрунтування гіпотез дослідження

Дослідження шляхів збільшення фінансових ресурсів бюджетних установ об'єднаних громад в умовах ринкової економіки необхідно проводити з чіткого визначення та постановки думок, що можуть бути доведені чи, навпаки, спростовані. Тобто, ми маємо запропонувати чіткі гіпотези, які необхідно довести/спростувати під час аналітичного дослідження у розділі 2.

Гіпотеза 1 – обсяг власного капіталу громади майже повністю визначає обсяг нефінансових активів.

Гіпотеза 2 – обсяг власного капіталу громади чинить значний вплив на обсяг доходів громади.

Гіпотеза 3 – між обсягом зобов'язань громади та витратами громади існує слабкий зв'язок.

Ми впевнені, що ці гіпотетичні твердження, які ми запропонували і плануємо досліджувати у нашій кваліфікаційній роботі, пов'язані з фінансовим забезпеченням бюджетних установ громад. Дійсно, аналізуючи ці гіпотези, ми можемо переконатися, що вони мають різні аспекти і дають можливість розглянути питання фінансового забезпечення бюджетних установ громад з різних точок зору. Отже, такі твердження базуються на різних аналітичних методах, які будемо використовувати для досягнення мети нашої роботи. Ми впевнені, що ці три гіпотези можна буде підтвердити (або навіть остаточно спростувати), лише використовуючи дослідницькі методи. Це включає в першу чергу кореляційно-регресійний аналіз ключових фінансових показників бюджетних установ об'єднаних громад, моделювання фінансового стану цих установ. Кореляційний аналіз широко застосовується під час аналізу зв'язків

між випадковими величинами в статистиці. Конкретно, цей метод дозволяє досліджувати взаємозв'язок між двома наборами фінансових показників. Після виконання кореляційного аналізу можна отримати багатовимірний комплекс заданого показника та оцінити його.

Поглибимо розуміння цього методу, звертаючись до теорії економічного та фінансового аналізу, а також статистичних принципів. Основним завданням кореляційного аналізу є встановлення наявності значущих взаємозв'язків між змінними або показниками, зміна яких визначає сутність процесу, який вивчається. У нашій роботі ключовим завданням кореляційного аналізу є аналіз та оцінка коефіцієнтів кореляції на основі вибіркового даних. При цьому необхідно перевіряти статистичну значущість коефіцієнта кореляції та його відповідність лінійному зв'язку. Застосовуючи кореляційний аналіз у нашій практичній діяльності, ми зможемо легко довести гіпотетичні твердження, включаючи одне з них.

Слід відмітити, що визначені різні методичні підходи допоможуть нам перевірити наші гіпотетичні твердження. Далі нашим завданням є провести дослідження цих гіпотез на основі реальних фінансових даних бюджетних установ об'єднаних громад. Таким чином, ми спробуємо підтвердити або, навпаки, спростувати наші попередні припущення щодо фінансового забезпечення бюджетної установи: Гіпотеза 1 – обсяг власного капіталу громади майже повністю визначає обсяг нефінансових активів. Гіпотеза 2 – обсяг власного капіталу громади чинить значний вплив на обсяг доходів громади. Гіпотеза 3 – між обсягом громади та витратами громади існує слабкий зв'язок.

Отже, у нас є сформовані методологічні підходи. Проте спочатку у п. 2.2. ми проведемо оцінку розвитку та основні фінансові показники діяльності бюджетних установ об'єднаних громад, а саме Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради за період 2018-2022 рр. А тоді доведемо наші гіпотетичні твердження.

2.2 Оцінка розвитку об'єднаних громад та основні фінансові показники діяльності бюджетних установ

Визначимо основні економічні показники у 2018-2022 рр. конкретної бюджетної установи Любешівської селищної ради, зокрема мова йде про Управління гуманітарної політики (додатки А.1-В.2).

Проведемо історичний аналіз даної бюджетної установи об'єднаної громади. Управління гуманітарної політики селищних рад відіграє важливу роль у забезпеченні соціального та культурного розвитку сільських громад. Гуманітарна політика охоплює широкий спектр питань, пов'язаних з соціальною підтримкою населення, освітою, культурними ініціативами та іншими аспектами життя селян.

Основні завдання та функції управління гуманітарної політики селищних рад можуть включати наступні напрями.

Напрямок «Соціальна підтримка». Забезпечення допомоги малозабезпеченим та вразливим групам населення села. Це може включати надання матеріальної допомоги, безплатну медичну допомогу, житло для потребуючих, а також пенсійні та соціальні програми.

Напрямок «Освіта». Розвиток освіти в селах, забезпечення доступу до якісної освіти безпосередньо для дітей, а також для дорослих. Це включає будівництво та реконструкцію шкіл, організацію додаткових освітніх програм та підтримку культурних заходів в школах.

Напрямок «Культура та мистецтво». Сприяння розвитку культурного життя у сільській місцевості, фінансування культурних заходів, мистецьких проєктів та бібліотек. Це може включати організацію фестивалів, виставок, майстер-класів та інших культурних подій.

Напрямок «Спорт та розваги». Розвиток спортивних ініціатив, підтримка спортивних команд та фізкультурних заходів для місцевого населення.

Напрям «Туризм та рекреація». Створення туристичної інфраструктури, яка б сприяла привабливості села для відпочинку та туризму. Це може включати облаштування парків, озер, туристичних маршрутів тощо.

Напрям «Молодь та громадська активність». Підтримка молодіжних ініціатив, організація тренінгів та семінарів для молоді та розвиток громадської активності.

Напрям «Співпраця з громадськістю». Важливо враховувати думку та потреби місцевого населення при розробці та впровадженні гуманітарних програм. Залучення громадян до управління і прийняття рішень важливо для успішної реалізації гуманітарних ініціатив.

Зважаючи на важливість гуманітарної політики для сільських районів, варто звернути увагу на кілька ключових аспектів, які можуть бути важливими для успішного впровадження та розвитку бюджетних програм громад.

Напрям «Фінансова підтримка». Забезпечення адекватного фінансування для гуманітарних ініціатив в селах. Це включає виділення бюджетних коштів для програм та проектів гуманітарного характеру, а також пошук додаткових джерел фінансування через гранти, спонсорську підтримку та інші механізми.

Напрям «Моніторинг та оцінка результатів». Важливо встановити систему моніторингу та оцінки ефективності гуманітарних програм. Це допомагає визначити, наскільки успішно програми виконують свої завдання, і внести корективи, якщо це необхідно.

Напрям «Партнерство з іншими організаціями». Співпраця з міжнародними та національними громадськими організаціями, які займаються гуманітарними питаннями, може допомогти отримати додатковий досвід і ресурси для розвитку сільських громад.

Напрям «Розробка стратегій і планування». Розробка довгострокових стратегій і планів дій у галузі гуманітарної політики, які б враховували потреби та особливості кожної сільської громади.

Напрям «Залучення громадськості». Важливо створити механізми для активної участі місцевого населення у прийнятті рішень щодо гуманітарних

програм. Це може бути здійснено через громадські слухання, громадські ради, а також відкрити інформацію про витрати та розпорядження бюджетними коштами.

Напрямок «Інклюзивність». Забезпечення інклюзивного підходу до гуманітарної політики, який б враховував різні потреби та інтереси різних груп населення, включаючи дітей, молодь, літніх громадян, осіб з інвалідністю і інших.

Управління гуманітарною політикою селищних рад вимагає комплексного підходу, враховуючи різноманітні потреби та особливості кожної громади. Важливо прагнути до сталого соціального та культурного розвитку села з метою покращення якості життя та забезпечення добробуту всіх її мешканців.

Зважаючи на попередні тези, можна сформулювати нові ідеї та аспекти, які стосуються управління гуманітарною політикою селищних рад. В першу чергу мова йде про ефективне використання ресурсів. Важливо ефективно розпоряджатися фінансовими ресурсами та персоналом управління гуманітарної політики, щоб максимізувати позитивний вплив на сільську громаду.

Надалі увагу звернемо на трансформацію та інновації. Мова йде про розвиток і впровадження інноваційних підходів до гуманітарної політики, які відповідають потребам сучасних сільських громад. Це може включати в себе використання інформаційних технологій для підвищення доступності послуг та комунікації з громадою.

Варто не забувати про підтримку підприємництва, зокрема, сприяти розвитку сільського підприємництва та малих підприємств через надання фінансової підтримки, навчання та консультування, що допоможе збільшити зайнятість та зростання економіки села.

Також згадаємо про екологічну стійкість – необхідно враховувати екологічні аспекти в гуманітарній політиці, сприяючи збереженню природних ресурсів та здоров'я мешканців села.

Надто важливим є міжнародне співробітництво. Варто розглядати можливості для міжнародного співробітництва та обміну досвідом з іншими сільськими районами з метою навчання від кращих практик та отримання додаткових ресурсів.

Важливим є збалансований розвиток громад. А саме ми розуміємо це через досягнення збалансованого розвитку, який враховує потреби і можливості як сільськогосподарського, так і несільськогосподарського секторів, щоб забезпечити сталу і стійку економічну основу для громади.

Управління є головним розпорядником бюджетних коштів за бюджетними призначеннями, визначеними рішеннями про місцевий бюджет Любешівської селищної ради. Управління гуманітарної політики створено рішенням сесії Любешівської селищної ради від 23.02.2018 р. № 2-4/11.

Управління у своїй діяльності керується Конституцією України, Бюджетним кодексом та законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», законодавством про соціальні галузі надання послуг (освіту, культуру, фізичну культуру, спорт).

При управлінні, за рішенням Любешівської селищної ради, для виконання обов'язків бухгалтерської служби бюджетних установ створена централізована бухгалтерія, яка здійснює свою діяльність в порядку передбаченому чинним законодавством.

Безумовно, що управління є бюджетною установою і звичайно утримується за рахунок коштів місцевого бюджету, передбачених на фінансування виконавчих органів селищної ради. Штатний розпис та кошторис Управління затверджує селищний голова за пропозицією начальника управління.

Ведення бухгалтерського обліку покладено на централізовану бухгалтерію під керівництвом головного бухгалтера – Лащ Галини Миколаївни. Склад бухгалтерії встановлюється штатним розписом, а обов'язки та відповідальність кожного працівника, який веде облік, регулюються

посадовими інструкціями, що затверджуються начальником Управління – Смокович Тетяною Василівною.

Основними завданнями Управління є: участь у забезпеченні реалізації на території об'єднаної територіальної громади державної політики у сфері освіти, культури, охорони культурної спадщини, фізичної культури та спорту, соціального захисту населення та туризму, а також створення в межах своїх повноважень умов для реалізації рівних прав громадян України на освіту, культурну діяльність, фізичний розвиток, соціальний захист тощо.

Структуру Управління гуманітарної політики затверджено рішенням сесії Любешівської селищної ради від 18.01.2021 № 4/7. До Управління входять: відділ освіти; сектор культури, молоді, спорту та туризму; сектор соціального захисту населення та охорони здоров'я.

Під керівництвом Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради перебувають:

- 23 заклади дошкільної освіти, 2 з яких перебувають на умовах самостійного ведення господарської діяльності, бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Кількість дітей, що відвідують дошкільні заклади у 2022 р. становила – 840, кількість штатних одиниць – 206 осіб.
- 27 заклад загальної середньої освіти. З них – 13 ліцеїв, 7 з яких перебувають на умовах самостійного ведення господарської діяльності, бухгалтерського обліку та фінансової звітності, 2 – опорних; 9 гімназій; 5 початкових шкіл. Середньорічна кількість учнів у 2021 р. – 5102 осіб, що на 363 учні більше ніж в 2020 р., кількість штатних одиниць – 793.
- комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр». Дана установа створює умови для повноцінного і відповідального навчання, надає послуги дітям з особливими освітніми потребами. Кількість дітей, які обслуговував «Інклюзивно-ресурсний центр» у 2021 р. становила – 128 осіб.
- комунальна установа «Центр професійного розвитку педагогічних працівників», яка обслуговує 50 закладів.

- Любешівська дитячо-юнацька спортивна школа. Кількість учнів у 2021 р. – 227, що на 23 учні більше ніж в 2020 р.
- Любешівська дитяча музична школа. Кількість здобувачів музичної освіти в 2021 р. – 160, що на 14 ос. менше ніж у 2020 р.
- Будинок дитячої та юнацької творчості. Кількість відвідувачів – 10 000 ос., кількість штатних одиниць – 39 од..
- Комунальний заклад «Публічна бібліотека Любешівської селищної ради», до складу якого входять: Публічна бібліотека, Бібліотека для дітей та 23 бібліотеки-філії. Бібліотечний фонд у 2021 р. становив 133 тис. примірників, що на 4 тис. менше ніж у 2020 р. Кількість читачів у 2021 р. проти 2020 р. зменшилась на 4215 ос., та становила 11 200 ос.
- Комунальний заклад «Центр культури та дозвілля Любешівської селищної ради», до складу якого входять: Центр культури та дозвілля; 6 філій;
- 19 клубів-філій. Кількість заходів з надання послуг культурного дозвілля населення у 2021 р. становила – 11, у 2020 р. – 13.

Діяльність Управління гуманітарної політики націлена на забезпечення реалізації на території селищної територіальної громади державної політики у сфері освіти, культури, охорони культурної спадщини, фізичної культури та спорту, соціального захисту населення та туризму. Нормативно-правова база діяльності Управління гуманітарної політики.

Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, Бюджетним та Цивільним кодексами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Міністерств України, державних органів управління відповідної сфери, рішеннями сесії Любешівської селищної ради та її виконавчого комітету, розпорядженнями селищного голови.

Поруч з історичною та економічною характеристикою даного бюджетних установ об'єднаних громад, визначимо основні фінансово-економічні показники бюджетної установи, а саме Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр.

Граничний обсяг асигнувань на плановий рік доводиться до головного розпорядника коштів бюджету селищної територіальної громади в цілому (за виключенням випадків повідомлення цільових видатків, видатків за рахунок субвенцій, видатків за рахунок надходжень спеціального фонду та у випадках, коли такі показники доводяться управлінням фінансів конкретно за кожною програмою).

Відповідно до ст. 77 Бюджетного кодексу України щодо порядку затвердження місцевих бюджетів, граничні обсяги асигнувань на плановий рік можуть переглядатись управлінням фінансів в ході доопрацювання проєкту бюджету селищної територіальної громади.

Розподіл граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету загального фонду місцевого бюджету на 2022-2024 роки Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради відображений у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 Розподіл граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету загального фонду місцевого бюджету на 2020-2024 роки за програмами

Код Програмої класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету	Найменування відповідального виконавця, найменування бюджетної програми згідно з Типовою програмою класифікацією видатків та кредитування місцевого бюджету	2020 рік (звіт)	2021 рік	2022 рік	2023 рік (прогноз)	2024 рік (прогноз)
0610000	Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради	176737072,0	23392926,0	256274864,0	266248597,0	282741366,0

Як бачимо з табл. 2.1, на Управління гуманітарної політики у 2021 р. було затверджено видатків по загальному фонду на суму 233 923926 грн, що на 57186 854 грн більше ніж було виконано у 2020 р.

Обсяг видатків проектом 2022 р. закладено 256 274 864 грн., що на 22 350 928 грн. більше ніж у 2021 р.

Прогнозний показник видатків на 2023 р. становить 266 248 597 грн, а на 2024 р. – 282 741 366 грн.

Зрозуміло, що показники видатків на Управління гуманітарної політики повинні збільшуватись з кожним новим бюджетним періодом. Проте впродовж 2022-2023 рр. в Україні триває повномасштабна агресія рф. Основні кошти на різних рівнях бюджетної системи повинні йти на оборону країни чи суміжні з нею витрати. Але також розуміємо про важливість забезпечення соціально орієнтованих видатків.

Таблиця 2.2 Розподіл граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету спеціального фонду місцевого бюджету на 2022-2024 роки за програмами

Код Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету	Найменування відповідального виконавця, найменування бюджетної програми згідно з Типовою програмною класифікацією видатків та кредитування місцевого бюджету	2020 рік (звіт)	2021 рік	2022 рік	2023 рік (прогноз)	2024 рік (прогноз)
0610000	Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради	7261327,0	15853445,0	3342500,0	2651000,0	2818600,0

Як бачимо з табл. 2.2, на Управління гуманітарної політики у 2023 р. було виділено видатків зі спеціального фонду на суму 2 651 000,0 грн, а у 2024 р. – 2 818 600,0 грн. Лише станом на 31 грудня 2020 року касові видатки за спеціальним фондом склали 7 261 327 грн.

Касові видатки за спеціальним фондом перевищують затверджені паспортом бюджетної програми на звітний період обсяги фінансування у зв'язку з надходженням активів в натуральній формі до спеціального фонду протягом року. Обсяг видатків проектом 2022 р. закладено 3 342 500 грн, що на 12 510 945 грн менше ніж у 2021 р.

Розрахунок обсягів видатків та надання кредитів на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди здійснюються з урахуванням мікро- та макропоказників. Отже, прогноз видатків бюджету та надання кредитів з бюджету загального фонду місцевого бюджету на 2023 р. становить 266 248 597 грн, що на 9 973 743 грн або на 3,9 % більше ніж закладено проектом на 2022 р. Прогноз видатків загального фонду місцевого бюджету на 2024 р. становить 282 741 366 грн, що на 26 466 502 грн або на 10,3 % більше ніж закладено проектом на 2022 р.

Прогноз видатків бюджету та надання кредитів з бюджету спеціального фонду місцевого бюджету на 2023 р. становить 2 651 000 грн, що на 691 500 грн або на 20,7 % менше ніж закладено проектом на 2022 р. Прогноз видатків спеціального фонду на 2024 р. становить 2 818 600 грн, що на 523 900 грн або на 15,7 % менше ніж закладено проектом на 2022 р.

Управління гуманітарної політики складає кошториси відповідно до кожної бюджетної програми. З переліком бюджетних програм і обсягами кошторисних призначень на 2022 р. можна ознайомитись в Додатку В.1. Проаналізуємо кошторис видатків у громаді на прикладі КПКВК 0611010 «Надання дошкільної освіти» за 2020-2022 рр., дані зображено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз кошторису видатків загального фонду КПКВК 0611010 «Надання дошкільної освіти» за 2020-2022 рр.

Стаття видатків	КЕКВ	Затверджено			Відхилення 2022/2020 рр.	
		2020 р.	2021 р.	2022 р.	абсол.,грн	відносне, %
1	2	3	4	5	6	7
Оплата праці	2110	14496500,0	18314200,0	19449700,0	4953200,0	34,20

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7
Нарахування на оплату праці	2120	3189230,0	4029150,0	4278900,0	1089670,0	34,20
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	2210	184360,0	177100,0	21900,0	-162460,0	-88,10
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	2220	15090,0	15100,0	15100,0	10,0	0,07
Продукти харчування	2230	669080,0	518200,0	529400,0	-139680,0	-20,90
Оплата послуг (крім комунальних)	2240	148950,0	118900,0	76600,0	-72350,0	-48,60
Видатки на відрядження	2250	33450,0	12800,0	6900,0	-26550,0	-79,40
Оплата теплопостачання	2271	96250,0	104300,0	140500,0	44250,0	45,90
Оплата водопостачання та водовідведення	2272	50700,0	30800,0	36300,0	-14400,0	-28,40
Оплата електроенергії	2273	659050,0	631350,0	1466400,0	807350,0	122,50
Оплата інших енергоносіїв	2275	590340,0	818200,0	404000,0	-186340,0	-31,60
Інші поточні видатки	2800	9700,0	10400,0	11000,0	1300,0	13,40
Усього по загальному фонду	0610000	20142700,0	24780500,0	26436700,0	6294000,0	31,20

Як бачимо з табл. 2.3, найбільше було заплановано видатків загального фонду кошторису на оплату праці, продукти харчування, оплату електроенергії.

Заплановані видатки по загальному фонду у 2022 р. збільшились на 31,2 % порівняно з 2020 р. Обсяг видатків на оплату праці у 2022 р. порівняно з 2020 р. зріс на 4 953200 грн або на 34,2 %.

Обсяг запланованих видатків на продуктах харчування у 2022 р. порівняно з 2020 р. зменшився на 139 680 грн або на 20,9%. Видатки на електроенергію у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшились на 807 350 грн або на 122,5 %, що зумовлено підвищенням тарифів на електроенергію майже в два рази.

Заплановані видатки на відрядження у 2022 р. зменшились на 79,4 % порівняно з 2020 р. у зв'язку із поширенням пандемії COVID-19. Обсяг

запланованих кошторисних призначень на предмети, матеріали, обладнання та інвентар у 2022 р. зменшились на 88,1 % порівняно з 2020 р.

Проаналізуємо обсяг видатків спеціального фонду КПКВК 0611010 «Надання дошкільної освіти». З даних табл. 2.4 можна спостерігати, що обсяг запланованих видатків по спеціальному фонду у 2022 р. збільшилися на 35,8 % порівняно з 2020 р.

Таблиця 2.4 – Аналіз кошторису видатків спеціального фонду КПКВК 0611010 «Надання дошкільної освіти» за 2020-2022 рр.

Стаття видатків	КЕКВ	Затверджено			Відхилення 2022/2020 рр.	
		2020 р.	2021 р.	2022 р.	абсол.,грн	відносне, %
Продукти харчування	2230	1343890,0	1504470,0	1873100,0	529210,0	39,40
Придбання обладнання та предметів довгострокового користування	3110	145590,0	14500,0	150000,0	4410,0	3,00
Усього по спеціальному фонду	0610000	1489480,0	1518970,0	2023100,0	1874620,0	35,80

Обсяг запланованих видатків спеціального фонду на продукти харчування у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшився на 529 210 грн або на 39,4 %. Кошти, одержані закладом у вигляді батьківської плати за харчування дітей, є власними надходженнями від надання платних послуг, а тому наповнюють спеціальний фонд бюджету.

Капітальні видатки спрямовуються на придбання обладнання та предметів довгострокового користування. Дані видатки профінансовано місцевим бюджетом у 2022 р. в обсязі 150 000 грн., що на 3,0 % більше ніж у 2020 р.

З даних табл. 2.5, можемо спостерігати, що фактичні видаткові кошти менші за кошторисні призначення у громаді, що також відображає раціональне використання існуючих бюджетних коштів. Відхилення планових показників від фактичних по загальному фонді становить 754 105 грн, відхилення виникли

у зв'язку з тим, що через карантинні обмеження ЗДО були введені в простій. Відхилення по спеціальному фонду становить 367 830 грн., це пояснюється тим, що виникло надходженням батьківської плати за харчування дітей.

Таблиця 2.5 Аналіз фактичного виконання кошторису видатків КПКВК «Надання дошкільної освіти» у 2020 р.

Показник	За кошторисом	Фактичні видатки	Відхилення	
	2020 р.	2020 р.	абсол., грн.	відносно, %
1. Загальний фонд, усього	20142700,0	19388595,0	-754105,0	-3,70
1.1. у % коштів всього	93,10	94,50	1,40	1,50
2. Спеціальний фонд, усього	1489480,0	1121650,0	-367830,0	-24,70
2.1. у % коштів всього	6,90	5,50	-1,40	-20,30
Разом	21632180,0	20510245,0	-1121935,0	-5,20

Можна зробити висновок, що виконання бюджетної програми КПКВК «Надання дошкільної освіти» здійснено не в повному обсязі, у зв'язку з карантинними обмеженнями через COVID-19. Змінилась і штатна чисельність ставок через передачу двох дошкільних закладів згідно рішення сесії Любешівської селищної ради №2-48/5 від 20.11.2020 р., рішення сесії Любешівської селищної ради №2-48/6 від 20.11. 2020 р.

Заборгованість по заробітній платі на кінець звітного періоду відсутня. Бюджетні кошти витрачені за призначенням та спрямовані на досягнення запланованих показників. Аналіз виконання результативних показників відображає, що жителі селищної ради забезпечені наданням дошкільної освіти дошкільними навчальними закладами. Це свідчить про те, що програма є актуальною для подальшої її реалізації.

Протягом 2020 р. місцевим бюджетом для здійснення бюджетних програм та реалізації державних цілей Управлінню гуманітарної політики було виділено видатків та надано кредитів по загальному фонду на суму 178 324 7 288 грн, по спеціальному фонду – 12 036 991 грн (див. табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз використання бюджетних коштів Управлінням гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020 р.

Показник	Затверджено	Фактичні видатки	Відхилення	
	2020 р.	2020 р.	абсол., грн	питома вага, %
Загальний фонд, усього	188612389,0	178324288,0	-10288101,0	94,50
Спеціальний фонд, усього	14779324,0	12036991,0	-2742333,0	81,40
Разом	203391713,0	190361279,0	-13030434,0	-

З даних табл. 2.6, можемо спостерігати, що фактичні видатки по загальному фонду менші за кошторисні призначення. Відхилення планових показників від фактичних по загальному фонду становить 10 288 101 грн, а питома вага фактичних видатків становить 94,5 % , що свідчить про економне використання бюджетних коштів.

Відхилення по спеціальному фонду становить 2 742 333 грн, а питома вага фактичних видатків по спеціальному фонду становить 81,4 % це пояснюється економією коштів за результатами проведення торгів, зниження ціни на проведення ремонтних робіт та придбання обладнання довгострокового користування, надходженням батьківської плати за харчування дітей.

Проаналізуємо витяг з річного розпису асигнувань місцевих бюджетів від 13 січня 2022 р. Основними показниками у витязі є:

- 0610160 «Керівництво і управління у відповідній сфері у містах (місті Києві), селищах, селах, територіальних громадах». За цією програмою на 2022 р. було затверджено видатків по загальному фонду на суму – 1727600 грн. Основна сума витрат повинна була бути спрямована на поточні видатки, зокрема на заробітну плату – 1338300 грн.
- 0611010 «Надання дошкільної освіти». За даною програмою у 2022 р. було затверджено видатків по загальному фонду на суму – 26436700 грн, а по спеціальному – 2023100 грн. На заробітну плату було спрямовано по загальному фонду 19449700 грн.
- 0611021 «Надання загальної середньої освіти закладами загальної

середньої освіти». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 35010100 грн, а по спеціальному – 47400 грн.

– 0611031 «Надання загальної середньої освіти закладами загальної середньої освіти». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 164307600 грн.

– 0611070 «Надання позашкільної освіти закладами освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 1713700 грн.

– 0611080 «Надання спеціалізованої освіти мистецькими школами». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 2851500 грн., а по спеціальному – 10200 грн.

– 0611141 «Забезпечення діяльності інших закладів у сфері освіти». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 2552300 грн.

– 0611142 «Інші програми та заходи у сфері освіти». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 7300 грн.

– 0611151 «Забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсних центрів за рахунок коштів місцевого бюджету». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 93600 грн.

– 0611152 «Забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсних центрів за рахунок коштів місцевого бюджету». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 1231100 грн.

– 0611160 «Забезпечення діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 712700 грн.

– 0611200 «Надання освіти за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 818864 грн.

– 0612152 «Інші програми та заходи у сфері охорони здоров'я». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 127700 грн.

- 0613050 «Пільгове медичне обслуговування осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 761700 грн.
- 0613090 «Видатки на поховання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 12600 грн.
- 0613104 «Забезпечення соціальними послугами за місцем проживання громадян, які не здатні до самообслуговування у зв'язку з похилим віком, хворобою, інвалідністю». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 907320 грн., а за спеціальним фондом – 654000 грн.
- 0613131 «Здійснення заходів та реалізація проектів на виконання Державної цільової соціальної програми «Молодь України». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 32300 грн.
- 0613160 «Надання соціальних гарантій фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 35300 грн.
- 0613192 «Надання фінансової підтримки громадським об'єднанням ветеранів і осіб з інвалідністю, діяльність яких має соціальну спрямованість». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 10600 грн.
- 0613242 «Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 127000 грн.
- 0614030 «Забезпечення діяльності бібліотек». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 2525800 грн., по спеціальному – 17700 грн.
- 0614040 «Забезпечення діяльності музеїв і виставок». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 113800 грн.
- 0614060 «Забезпечення діяльності палаців і будинків культури, клубів, центрів дозвілля та інших клубних закладів». Заплановані видатки по

загальному фонду становили – 4058500 грн., по спеціальному – 340100 грн.

– 0614082 «Інші заходи в галузі культури і мистецтва». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 20000 грн.

– 0615031 «Утримання та навчально-тренувальна робота комунальних дитячо-юнацьких спортивних шкіл». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 1919500 грн.

– 0615061 «Забезпечення діяльності місцевих центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» та проведення фізкультурно-масових заходів серед населення регіону». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 138000 грн.

– 0617321 «Будівництво-1 освітніх установ та закладів». Заплановані видатки по загальному фонду становили – 126000 грн.

Таким чином, фінансування в достатньому обсязі напрямків діяльності Управління гуманітарної політики надасть можливість інвестувати творчий потенціал в майбутнє покоління та досягти культурний, фізичний, соціально-економічний розвиток населення Любешівської територіальної громади.

До фінансової звітності відносять Баланс (форма №1-дс) та Звіт про фінансові результати (форма №2-дс). Обидві форми описують фінансові показники Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради. Організаційно-правова форма господарювання управління – орган місцевого самоврядування. Орган державного управління у даному разі є селищні та сільські ради та їх виконавчі органи. Видом економічної діяльності є державне управління загального характеру.

Проаналізуємо основні показники Балансу за 2018-2022 рр. У таблицю 2.7 зведемо фінансові показники, що описують нефінансові активи.

Таблиця 2.7 – Нефінансові активи Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр., грн.

Актив	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5	6	7
Основні засоби:	1000	35045218,0	32521681,0	35645355,0	40244956,0	38257199,0

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7
первісна вартість	1001	59938057,0	59860972,0	68972755,0	75771705,0	76215168,0
знос	1002	24892839,0	27339291,0	33327400,0	35526749,0	37957969,0
Інвестиційна нерухомість:	1010	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
первісна вартість	1011	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
знос	1012	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Нематеріальні активи:	1020	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
первісна вартість	1021	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
накопичена амортизація	1022	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	1030	693671,0	4558543,0	3160296,0	3972280,0	3972280,0
Довгострокові біологічні активи:	1040	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
первісна вартість	1041	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
накопичена амортизація	1042	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Запаси	1050	1712770,0	2753975,0	3258766,0	3048786,0	4259996,0
Виробництво	1060	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточні біологічні активи	1090	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Усього за розділом I	1095	37451659,0	39834199,0	42064417,0	47266022,0	46489475,0

Виходячи з даних таблиці 2.7, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються нефінансових активів, а дані зведемо у таблицю 2.8.

Таблиця 2.8 – Абсолютне відхилення нефінансових активів Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Актив	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5
Основні засоби:	1000	3123674,0	4599601,0	-1987757,0
первісна вартість	1001	9111783,0	6798950,0	443463,0
знос	1002	5988109,0	2199349,0	2431220,0
Інвестиційна нерухомість:	1010	0,0	0,0	0,0
первісна вартість	1011	0,0	0,0	0,0
знос	1012	0,0	0,0	0,0

Продовження таблиці 2.8

1	2	3	4	5
Нематеріальні активи:	1020	0,0	0,0	0,0
первісна вартість	1021	0,0	0,0	0,0
накопичена амортизація	1022	0,0	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	1030	-1398247,0	811984,0	0,0
Довгострокові біологічні активи:	1040	0,0	0,0	0,0
первісна вартість	1041	0,0	0,0	0,0
накопичена амортизація	1042	0,0	0,0	0,0
Запаси	1050	504791,0	-209980,0	1211210,0
Виробництво	1060	0,0	0,0	0,0
Поточні біологічні активи	1090	0,0	0,0	0,0
Усього за розділом I	1095	2230218,0	5201605,0	-776547,0

Виходячи з таблиці 2.8, нефінансові активи Управління гуманітарної політики зросли у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 2230218 грн. Разом з тим, абсолютне відхилення нефінансових активів становило 5201605 грн. У 2022 р. нефінансові активи зменшились на 776547 грн, порівняно з 2021 р.

У таблицю 2.9 зведемо фінансові показники, що описують фінансові активи.

Таблиця 2.9 – Фінансові активи Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр., грн.

Актив	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5	6	7
Довгострокова дебіторська заборгованість	1100	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Довгострокові фінансові інвестиції, у тому числі:	1110	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
цінні папери, крім акцій	1111	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
акції та інші форми участі у капіталі	1112	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточна дебіторська заборгованість:		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
за розрахунками з бюджетом	1120	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
за розрахунками за товари, роботи, послуги	1125	0,0	0,0	0,0	8652,0	347900,0
за наданими кредитами	1130	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
за виданими авансами	1135	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6	7
за розрахунками із соціального страхування	1140	28975,0	71286,0	0,0	91556,0	0,0
за внутрішніми розрахунками	1145	514886,0	338655,0	229184,0	99315,0	89922,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1150	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточні фінансові інвестиції	1155	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Грошові кошти та їх еквіваленти розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів у:		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
національній валюті, у тому числі в:	1160	51154,0	9964,0	77958,0	108794,0	270963,0
касі	1161	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
казначействі	1162	51154,0	9964,0	77958,0	108794,0	270963,0
установах банків	1163	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
дорозі	1164	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
іноземній валюті	1165	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кошти бюджетів та інших клієнтів на:		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
єдиному казначейському рахунку	1170	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
рахунках в установах банків, у тому числі в:	1175	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
національній валюті	1176	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
іноземній валюті	1177	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші фінансові активи	1180	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Усього за розділом II	1195	595015,0	419905,0	307142,0	308317,0	708785,0

Виходячи з даних таблиці 2.9, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються фінансових активів, а дані зведемо у таблицю 2.10.

Таблиця 2.10 – Абсолютне відхилення фінансових активів Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Актив	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5
Довгострокова дебіторська заборгованість	1100	0,0	0,0	0,0
Довгострокові фінансові інвестиції, у тому числі:	1110	0,0	0,0	0,0
цінні папери, крім акцій	1111	0,0	0,0	0,0

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5
акції та інші форми участі в капіталі	1112	0,0	0,0	0,0
Поточна дебіторська заборгованість:		0,0	0,0	0,0
за розрахунками з бюджетом	1120	0,0	0,0	0,0
за розрахунками за товари, роботи, послуги	1125	0,0	8652,0	339248,0
за наданими кредитами	1130	0,0	0,0	0,0
за виданими авансами	1135	0,0	0,0	0,0
за розрахунками із соціального страхування	1140	-71286,0	91556,0	-91556,0
за внутрішніми розрахунками	1145	-109471,0	-129869,0	-9393,0
інша поточна дебіторська заборгованість	1150	0,0	0,0	0,0
Поточні фінансові інвестиції	1155	0,0	0,0	0,0
Грошові кошти та їх еквіваленти розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів у:		0,0	0,0	0,0
національній валюті, у тому числі в:	1160	67994,0	30836,0	162169,0
касї	1161	0,0	0,0	0,0
казначействї	1162	67994,0	30836,0	162169,0
установах банків	1163	0,0	0,0	0,0
дорозї	1164	0,0	0,0	0,0
іноземній валюті	1165	0,0	0,0	0,0
Кошти бюджетів та інших клієнтів на:		0,0	0,0	0,0
єдиному казначейському рахунку	1170	0,0	0,0	0,0
рахунках в установах банків, у тому числі в:	1175	0,0	0,0	0,0
національній валюті	1176	0,0	0,0	0,0
іноземній валюті	1177	0,0	0,0	0,0
Інші фінансові активи	1180	0,0	0,0	0,0
Усього за розділом II	1195	-112763,0	1175,0	400468,0

Виходячи з таблиці 2.10, фінансові активи Управління гуманітарної політики зменшились у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 112763 грн. Разом з тим, абсолютне відхилення фінансових активів становило у 2021 р. порівняно з 2020 р. 1175 грн. У 2022 р. фінансові активи зросли на 400468 грн, порівняно з 2021 р. Також варто зазначити, що довгострокової дебіторської заборгованості в Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради не існувало у 2018-2022 рр.

У таблицю 2.11 зведемо фінансові показники, що описують витрати майбутніх періодів та баланс.

Таблиця 2.11 – Витрати майбутніх періодів Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр., грн.

Актив	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Витрати майбутніх періодів	1200	8441,0	0,0	0,0	14998,0	489,0
Баланс	1300	38055115,0	40254104,0	42371559,0	47589337,0	47198749,0

Виходячи з даних таблиці 2.11, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються витрат майбутніх періодів та балансу, а дані зведемо у таблицю 2.12.

Таблиця 2.12 – Абсолютне відхилення витрат майбутніх періодів та балансу Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Показники	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
III. Витрати майбутніх періодів	1200	0,0	14998,0	-14509,0
Актив	1300	2117455,0	5217778,0	-390588,0

Виходячи з таблиці 2.12, витрати майбутніх періодів Управління гуманітарної політики не змінились у 2020 р. порівняно з 2019 р.

Разом з тим, абсолютне відхилення витрати майбутніх періодів становило 14998 грн. У 2022 р. витрати майбутніх періодів зменшились на 14509 грн, порівняно з 2021 р.

В цілому баланс Управління гуманітарної політики збільшився у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 2117455. Разом з тим, абсолютне відхилення витрати майбутніх періодів становило 5217778грн.

У 2022 р. баланс Управління зменшився на 390588 грн, порівняно з 2021 р.

У таблицю 2.13 зведемо фінансові показники, що описують власний капітал та фінансовий результат Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр.

Таблиця 2.13 – Власний капітал та фінансовий результат Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр., грн.

Пасив	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Внесений капітал	1400	59938057,0	59860972,0	68972755,0	75771705,0	76215168,0
Капітал у дооцінках	1410	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансовий результат	1420	- 22605588,0	- 24236697,0	- 29761492,0	-32246204,0	-33465844,0
Капітал у підприємствах	1430	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Резерви	1440	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Цільове фінансування	1450	693671,0	4558543,0	3160296,0	3972280,0	3972280,0
Усього за розділом I	1495	38026140,0	40182818,0	42371559,0	47497781,0	46721604,0

Виходячи з даних таблиці 2.13, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються власного капіталу та фінансового результату, а дані зведемо у таблицю 2.14.

Таблиця 2.14 – Абсолютне відхилення власного капіталу та фінансового результату Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Пасив	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
Внесений капітал	1400	9111783,0	6798950,0	443463,0
Капітал у дооцінках	1410	0,0	0,0	0,0
Фінансовий результат	1420	-5524795,0	-2484712,0	-1219640,0
Капітал у підприємствах	1430	0,0	0,0	0,0
Резерви	1440	0,0	0,0	0,0
Цільове фінансування	1450	-1398247,0	811984,0	0,0
Усього за розділом I	1495	2188741,0	5126222,0	-776177,0

Виходячи з таблиці 2.14, власний капітал та фінансовий результат Управління гуманітарної політики зріс у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 2188741 грн. Разом з тим, абсолютне відхилення власний капітал та фінансовий результат становило 5126222 грн.

У 2022 р. власний капітал та фінансовий результат зменшився на

776177 грн, порівняно з 2021 р. У таблицю 2.15 зведемо фінансові показники, що описують зобов'язання Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради.

Таблиця 2.15 – Зобов'язання Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Пасив	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Довгострокові зобов'язання:						
за цінними паперами	1500	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
за кредитами	1510	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
інші довгострокові зобов'язання	1520	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1530	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточні зобов'язання:						
за платежами до бюджету	1540	2322,0	6997,0	0,0	8356,0	0,0
за розрахунками за товари, роботи, послуги	1545	0,0	0,0	0,0	0,0	470738,0
за кредитами	1550	0,0		0,0	0,0	0,0
за одержаними авансами	1555	0,0		0,0	0,0	0,0
за розрахунками з оплати праці	1560	26653,0	64319,0	0,0	83200,0	0,0
за розрахунками із соціального страхування	1565	0,0		0,0	0,0	0,0
за внутрішніми розрахунками	1570	0,0		0,0	0,0	0,0
інші поточні зобов'язання, з них:	1575	0,0		0,0	0,0	6407,0
за цінними паперами	1576	0,0		0,0	0,0	0,0
Усього за розділом II	1595	28975,0	71286,0	0,0	91556,0	477145,0

Виходячи з даних таблиці 2.15, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються зобов'язань, а дані зведемо у таблицю 2.16.

Таблиця 2.16 – Абсолютне відхилення зобов'язань Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Пасив	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5
Довгострокові зобов'язання				
за цінними паперами	1500	0,0	0,0	0,0
за кредитами	1510	0,0	0,0	0,0
інші довгострокові зобов'язання	1520	0,0	0,0	0,0

Продовження таблиці 2.16

1	2	3	4	5
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1530	0,0	0,0	0,0
Поточні зобов'язання				
за платежами до бюджету	1540	-6967,0	8356,0	-8356,0
за розрахунками за товари, роботи, послуги	1545	0,0	0,0	470738,0
за кредитами	1550	0,0	0,0	0,0
за одержаними авансами	1555	0,0	0,0	0,0
за розрахунками з оплати праці	1560	-64319,0	83200,0	-83200,0
за розрахунками із соціального страхування	1565	0,0	0,0	0,0
за внутрішніми розрахунками	1570	0,0	0,0	0,0
інші поточні зобов'язання, з них:	1575	0,0	0,0	6407,0
за цінними паперами	1576	0,0	0	0
Усього за розділом II	1595	-71286,0	91556,0	385589,0

Виходячи з таблиці 2.16, зобов'язання Управління гуманітарної політики зменшились у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 71286 грн. Разом з тим, абсолютне відхилення зобов'язання становило 91556 грн. У 2022 р. зобов'язання зросли на 385589грн, порівняно з 2021 р.

Проаналізуємо основні показники Звіту про фінансові результати діяльності за 2018-2022 рр. (див. Додатки Б.1-Б.5). У таблицю 2.17 зведемо фінансові показники, що описують доходи від обмінних операцій.

Таблиця 2.17 – Доходи від обмінних операцій Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5	6	7
Бюджетні асигнування	2010	35992917,0	81899573,0	88257395,0	130587477,0	123119428,0
Доходи від надання послуг (виконання робіт)	2020	561304,0	945045,0	517906,0	72002,0	277025,0
Доходи від продажу активів	2030	0,0	0,0	7600,0	11061,0	192,0
Фінансові доходи	2040	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Продовження таблиці 2.17

1	2	3	4	5	6	7
Інші доходи від обмінних операцій	2050	24166,0	55361,0	46379,0	86448,0	51177,0
Усього доходів від обмінних операцій	2080	36578387,0	82899979,0	88829280,0	131405009,0	123447822,0

Виходячи з даних таблиці 2.17, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються доходів від обмінних операцій, а дані зведемо у таблицю 2.18.

Таблиця 2.18 – Абсолютне відхилення доходів від обмінних операцій Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
Бюджетні асигнування	2010	6357822,0	42330082,0	-7468049,0
Доходи від надання послуг (виконання робіт)	2020	-427139,0	202117,0	-442998,0
Доходи від продажу активів	2030	7600,0	3461,0	-10869,0
Фінансові доходи	2040	0,0	0,0	0,0
Інші доходи від обмінних операцій	2050	-8982,0	40069,0	-35271,0
Усього доходів від обмінних операцій	2080	5929301,0	42575729,0	-7957187,0

Виходячи з таблиці 2.18, доходи від обмінних операцій Управління гуманітарної політики зросли у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 5929301 грн.

Разом з тим, абсолютне відхилення доходів від обмінних операцій у 2021 р. порівняно з 2020 р. становило 42575729 грн.

У 2022 р. доходи від обмінних операцій зменшились на 7957187 грн, порівняно з 2021 р.

У таблицю 2.19 зведемо фінансові показники, що описують доходи від необмінних операцій.

Таблиця 2.19 – Доходи від необмінних операцій Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Податкові надходження	2090	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Неподаткові надходження	2100	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Трансферти	2110	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Надходження до державних цільових фондів	2120	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші доходи від необмінних операцій	2130	3300,0	109953,0	85190,0	80336,0	110755,0
Усього доходів від необмінних операцій	2170	3300,0	109953,0	85190,0	80336,0	110755,0

Виходячи з даних таблиці 2.19, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються доходів від необмінних операцій, а дані зведемо у таблицю 2.20.

Таблиця 2.20 – Абсолютне відхилення доходів від необмінних операцій Управління гуманітарної політики у 2020-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
Податкові надходження	2090	0,0	0,0	0,0
Неподаткові надходження	2100	0,0	0,0	0,0
Трансферти	2110	0,0	0,0	0,0
Надходження до державних цільових фондів	2120	0,0	0,0	0,0
Інші доходи від необмінних операцій	2130	-24763,0	-4854,0	30419,0
Усього доходів від необмінних операцій	2170	-24763,0	-4854,0	30419,0

Виходячи з таблиці 2.20, доходи від необмінних операцій Управління гуманітарної політики зменшились у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 24763 грн. Разом з тим, у 2021 р. зменшення доходів від обмінних операцій становило 4854 грн.

У 2022 р. доходи від необмінних операцій зросли на 30419 грн, порівняно з 2021 р.

У таблицю 2.21 зведемо фінансові показники, що описують витрати від обмінних операцій.

Таблиця 2.21 – Витрати від обмінних операцій Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Витрати на виконання бюджетних програм	2210	35053777,0	81757750,0	86874433,0	129294877,0	121256358,0
Витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)	2220	585470,0	1147016,0	591537,0	810892,0	168428,0
Витрати з продажу активів	2230	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансові витрати	2240	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші витрати за обмінними операціями	2250	140695,0	312850,0	100980,0	367028,0	34739,0
Усього витрат за обмінними операціями	2290	35779942,0	83217616,0	87566950,0	130472797,0	121459525,0

Виходячи з даних таблиці 2.21, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються витрат від обмінних операцій, а дані зведемо у таблицю 2.22.

Таблиця 2.22 – Абсолютне відхилення витрат від обмінних операцій Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5
Витрати на бюджетні програми	2210	5116683,0	42420444,0	-8038519,0
Витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)	2220	-555479,0	219355,0	-642464,0
Витрати з продажу активів	2230	0,0	0,0	0,0
Фінансові витрати	2240	0,0	0,0	0,0
Інші витрати за обмінними операціями	2250	-211870,0	266048,0	-332289,0

Продовження таблиці 2.22

1	2	3	4	5
Усього витрат за обмінними операціями	2290	4349334,0	42905847,0	-9013272,0

Виходячи з таблиці 2.22, витрати від обмінних операцій Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради зросли у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 4349334 грн.

Разом з тим, у 2021 р. зростання витрат від обмінних операцій становило 42905847 грн. У 2022 р. витрати від обмінних операцій зменшились на 9013272 грн, порівняно з 2021 р.

У таблицю 2.23 зведемо фінансові показники, що описують витрати від необмінних операцій.

Таблиця 2.23 – Витрати від необмінних операцій Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Трансферти	2300	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші витрати за необмінними операціями	2310	788085,0	486995,0	354393,0	2444992,0	4004536,0
Усього витрат за необмінними операціями	2340	778085,0	486995,0	354393,0	2444992,0	4004536,0
Усього витрат	2380	36558027,0	83704611,0	87921343,0	132917789,0	125464061,0
Профіцит/дефіцит за звітний період	2390	23660,0	-694679,0	993127,0	-1432444,0	-1905484,0

Виходячи з даних таблиці 2.23, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються витрат від необмінних операцій, а дані зведемо у таблицю 2.24.

Профіцит у 2020 р. становив 993127 грн. Дефіцит у 2021 р. склав

1432444 грн., а у 2022 р. – 1905484 грн.

Виходячи з таблиці 2.24, витрати від необмінних операцій Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради зросли у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 4216732 грн.

Таблиця 2.24 – Абсолютне відхилення витрат від необмінних операцій Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
Трансферти	2300	0,0	0,0	0,0
Інші витрати за необмінними операціями	2310	-132602,0	2090599,0	1559544,0
Усього витрат за необмінними операціями	2340	-132602,0	2090599,0	1559544,0
Усього витрат	2380	4216732,0	44996446,0	-7453728,0
Профіцит/дефіцит за звітний період	2390	1687806,0	-2425571,0	-473040,0

Разом з тим, у 2021 р. зростання витрат від необмінних операцій становило 44996446 грн. У 2022 р. витрати від обмінних операцій зменшились на 7453728 грн, порівняно з 2021 р.

У таблицю 2.25 зведемо фінансові показники, що описують видатки бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету.

Таблиця 2.25 – Видатки бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5	6	7
Загально-державні функції	2420	0,0	0,0	1553095,0	4369113,0	1830763,0
Оборона	2430	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Громадський порядок, безпека та судова влада	2440	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Продовження таблиці 2.25

1	2	3	4	5	6	7
Економічна діяльність	2450	0,0	0,0	1838537,0	4765801,0	0,0
Охорона навколишнього природного середовища	2460	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Житлово-комунальне господарство	2470	0,0	0,0	2317002,0	1212336,0	0,0
Охорона здоров'я	2480	340067,0	0,0	62991,0	0,0	100206,0
Духовний та фізичний розвиток	2490	0,0	1844291,0	7101987,0	8850303,0	7410054,0
Освіта	2500	35992189,0	81665160,0	74782317,0	113406746,0	112308925,0
Соціальний захист та соціальне забезпечення	2510	225771,0	195160,0	265414,0	313490,0	3814113,0
Усього	2520	36558027,0	83704611,0	87921343,0	132917789,0	125464061,0

Виходячи з даних таблиці 2.25, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються видатків бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету, а дані зведемо у таблицю 2.26.

Таблиця 2.26 – Абсолютне відхилення видатків бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5
Загальнодержавні функції	2420	1553095,0	2816018,0	-2538350,0
Оборона	2430	0,0	0,0	0,0
Громадський порядок, безпека та судова влада	2440	0,0	0,0	0,0
Економічна діяльність	2450	1838537,0	2927264,0	-4765801,0
Охорона навколишнього природного середовища	2460	0,0	0,0	0,0

Продовження таблиці 2.26

1	2	3	4	5
Житлово-комунальне господарство	2470	2317002,0	-1104666,0	-1212336,0
Охорона здоров'я	2480	62991,0	-62991,0	100206,0
Духовний та фізичний розвиток	2490	5257696	1748316	-1440249
Освіта	2500	-6882843,0	38624429,0	-1097821,0
Соціальний захист та соціальне забезпечення	2510	70254,0	48076,0	3500623,0
Усього	2520	4216732,0	44996446,0	-7453728,0

Виходячи з таблиці 2.26, видатки бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради зросли у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 4216732 грн.

Разом з тим, у 2021 р. зростання видатків бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету становило 44996446 грн.

У 2022 р. видатки бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету зменшились на 7453728 грн, порівняно з 2021 р.

У таблицю 2.27 зведемо фінансові показники, що описують елементи витрат за обмінними операціями.

Таблиця 2.27 – Елементи витрат за обмінними операціями Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2018	2019	2020	2021	2022
Витрати на оплату праці	2820	22760783,0	59169394,0	64447389,0	88947958,0	87702228,0
Відрахування на соціальні заходи	2830	4583233,0	13259413,0	14618538,0	19848786,0	19840176,0
Матеріальні витрати	2840	6943705,0	9151903,0	6937768,0	19110199,0	11457520,0
Амортизація	2850	1468055,0	1324056,0	1462275,0	2198826,0	2424862,0
Інші витрати	2860	24166,0	312850,0	100980,0	367028,0	34739,0
Усього	2890	35779942,0	83217616,0	87566950,0	130472797,0	121459525,0

Виходячи з даних таблиці 2.27, з'ясуємо основні абсолютні зміни показників, що стосуються елементів витрат за обмінними операціями, а дані зведемо у таблицю 2.28.

Таблиця 2.28 – Абсолютне відхилення елементів витрат за обмінними операціями Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у 2020-2022 рр., грн.

Стаття	Код рядка	2020/2019	2021/2020	2022/2021
Витрати на оплату праці	2820	5277995,0	24500569,0	-1245730,0
Відрахування на соціальні заходи	2830	1359125,0	5230248,0	-8610,0
Матеріальні витрати	2840	-2214135,0	12172431,0	-7652679,0
Амортизація	2850	138219,0	736551,0	226036,0
Інші витрати	2860	-211870,0	266048,0	-332289,0
Усього	2890	4349334,0	42905847,0	-9013272,0

Виходячи з таблиці 2.28, елементи витрат за обмінними операціями Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради зросли у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 4349334 грн. Разом з тим, у 2021 р. зростання елементів витрат за обмінними операціями становило 42905847 грн. У 2022 р. елементи витрат за обмінними операціями зменшились на 9013272грн, порівняно з 2021 р.

2.3 Перевірка висунутих гіпотез забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетних установ

Проведемо перевірку висунутих у п. 2.1 цього розділу роботи гіпотез: гіпотеза 1 – обсяг власного капіталу громади майже повністю визначає обсяг нефінансових активів; гіпотеза 2 – обсяг власного капіталу громади чинить значний вплив на обсяг доходів громади; гіпотеза 3 – між обсягом зобов'язань громади та витратами громади існує слабкий зв'язок. Отже, розглянемо гіпотезу 1.

Проведемо дослідження і встановимо ймовірний зв'язок між показниками обсягу власного капіталу та обсягами нефінансових активів Любешівської

селищної ради у 2018-2022 рр. Для цього сформуємо матеріали статистичного дослідження в територіальній громаді, використавши дані сервісу Open budget [21], і представимо їх у таблиці 2.29.

Таблиця 2.29 – Матеріали статистичного спостереження показників нефінансових активів та власного капіталу Любешівської селищної ради у 2018-2022 роках

Роки	Обсяг нефінансових активів, грн. (y _j)	Обсяг власного капіталу, грн. (x _j)
2018	37451659,0	38026140,0
2019	39834199,0	40182818,0
2020	42064417,0	42371559,0
2021	47266022,0	47497781,0
2022	46489475,0	46721604,0
Всього	213105772,0	214799902,0

Розрахункові значення фінансових показників гіпотези 1 щодо Любешівської селищної ради представимо у таблиці 2.30.

Сформуємо рівняння залежності між показниками: обсягом нефінансових активів громади і обсягом власного капіталу громади:

$$\begin{cases} 5 * b_0 + 21479990200 * b_1 = 21310577200; \\ 21479990200 * b_0 + 9294942678067980,00 * b_1 = 922422132490230,00; \end{cases}$$

Таблиця 2.30 – Розрахункові значення фінансових показників гіпотези 1 щодо Любешівської селищної ради у 2018-2022 роках

Роки	Ранги ознак		Рангова різниця (d _j =R _{xj} -R _{yj})	d _j *d _j	x _j *x _j	y _j *y _j	x _j *y _j
	факторної R _{xj}	результативної R _{yj}					
2018	5	5	0	0	1445987323299600,00	1402626761852280,00	1424142028366260,00
2019	4	4	0	0	1614658862421120,00	1586763409971600,00	1600650368592780,00
2020	3	3	0	0	1795349012090480,00	1769415177549890,00	1782334926716100,00
2021	1	1	0	0	2256039199923960,00	2234076835704480,00	2245031161697180,00
2022	2	2	0	0	2182908280332820,00	2161271285775620,00	2172062841117900,00
Всього	x	x	-	0	9294942678067980,00	9154153470853880,00	9224221326490230,00

Наступним кроком буде спроба знайти невідомі даного рівняння, і в результаті отримаємо такі значення:

$$\begin{cases} b_0 = -1655871,91; \\ b_1 = 1,03. \end{cases}$$

Встановимо значення факторної дисперсії як важливого показника статистичного дослідження:

$$\begin{aligned} \sigma_{\hat{y}}^2 &= 0,20 * (-1655871,91 * 213105772,00 + 1,03 * \\ &* 9294942678067980,00) - 1816562802388640,00 = 28842515364650,70. \end{aligned}$$

Загальна дисперсія результативної ознаки становитиме:

$$\sigma_y^2 = 1830830694170780,00 - 1816562802388640,00 = 14267891782136,70.$$

Спробуємо встановити залишкову дисперсія:

$$\sigma_e^2 = 14267891782136,70 - 28842515364650,70 = -14574623582514,00.$$

Загальна дисперсія факторної ознаки становитиме:

$$\sigma_x^2 = 1858988535613600,00 - 1845559915968380,00 = 13428619645212,50.$$

У цьому дослідженні лінійний коефіцієнт кореляції становить:

$$\begin{aligned} r_{yx} &= (1844844265298050,00 - 1831003957649370,00) / (3664508,10 * 3777286,30) = \\ &= 1,00. \end{aligned}$$

Виходячи з проведених вище розрахунків, ми можемо стверджувати, що коефіцієнт детермінації становить 0,9994.

Таким чином, надалі ми робимо висновок, що напрям зв'язку – прямий між показниками обсягом нефінансових активів та обсягом власного капіталу. Для даної залежності властивий вельми тісний зв'язок, оскільки показник, що ми досліджували, коливається в межах 0,9-0,99. Дійсно, ми можемо ствердно казати, що результативна ознака нефінансових активів громади на 99,94% у 2018-2022 рр. обумовлена варіацією факторної ознаки власного капіталу Любешівської територіальної громади. Отже, запропоновану гіпотезу 1 було успішно доведено. Надалі підтвердимо гіпотезу 2.

Гіпотеза 2. Обсяг власного капіталу громади чинить значний вплив на обсяг доходів громади.

Проведемо дослідження і встановимо ймовірний зв'язок між показниками доходів та власного капіталу Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр. Для цього сформуємо матеріали статистичного дослідження в територіальній громаді, використавши дані Open budget [21], і представимо їх у таблиці 2.31.

Таблиця 2.31 – Матеріали статистичного спостереження показників доходів та власного капіталу Любешівської селищної ради у 2018-2022 роках

Роки	Обсяг доходів, грн. (y _j)	Обсяг власного капіталу, грн. (x _j)
2018	36581687,0	38026140,0
2019	83009932,0	40182818,0
2020	88914470,0	42371559,0
2021	131485345,0	47497781,0
2022	123558577,0	46721604,0
Всього	463550011,0	214799902,0

Розрахункові значення фінансових показників гіпотези 2 щодо Любешівської селищної ради представимо у таблиці 2.32.

Представимо рівняння залежності між показниками: обсягом доходів громади і обсягом власного капіталу громади:

$$\begin{cases} 5 * b_0 + 21479990200 * b_1 = 46355001100; \\ 21479990200 * b_0 + 9294942678067980,00 * b_1 = 2051219507522200,00 \end{cases}$$

Таблиця 2.32 – Розрахункові значення фінансових показників гіпотези 2 щодо Любешівської селищної ради у 2018-2022 роках

Роки	Ранги ознак		Рангова різниця (d _j =R _{xj} -R _{yj})	d _j *d _j	x _j *x _j	y _j *y _j	x _j *y _j
	факторної R _{xj}	результативної R _{yj}					
2018	5	5	0	0	1445987323299600,00	1338219823765970,00	1391060351298180,00
2019	4	4	0	0	1614658862421120,00	6890648810644620,00	3335572989748380,00
2020	3	3	0	0	1795349012090480,00	7905782975380900,00	3767444711558730,00
2021	1	1	0	0	2256039199923960,00	17288395949769000,00	6245262121519440,00
2022	2	2	0	0	2182908280332820,00	15266721950264900,00	5772854905397510,00
Всього	x	x	-	0	9294942678067980,00	9154153470853880,00	9224221326490230,00

Спробуємо знайти невідомі даного рівняння. Провівши розрахунки, ми отримуємо такі значення в результаті нашого дослідження:

$$\begin{cases} b_0 = -28996788887; \\ b_1 = 8,91. \end{cases}$$

Встановимо значення факторної дисперсії як важливого показника статистичного дослідження:

$$\begin{aligned} \sigma_{\hat{y}}^2 &= 0,20 * (-289967888,87 * 463550011,00 + 8,91 * \\ &* 9294942678067980,00) - 8595144507924000,00 = -18918614284523000,00. \end{aligned}$$

Загальна дисперсія результативної ознаки у даному випадку становитиме:
 $\sigma_y^2 = 9737953901965090,00 - 8595144507924000,00 = 1142809394041080,00.$

Розрахуємо залишкову дисперсія:

$$\begin{aligned} \sigma_e^2 &= 1142809394041080,00 - (-18918614284523000,00) = \\ &= 20061423678564100,00. \end{aligned}$$

Виходячи з цього, загальна дисперсія факторної ознаки становитиме:

$$\sigma_x^2 = 1858988535613600,00 - 1845559915968380,00 = 13428619645212,50.$$

Лінійний коефіцієнт кореляції становить у цьому випадку:

$$\begin{aligned} r_{yx} &= (4102439015904450,00 - 3982819877395960,00) / (3664508,10 * 33805463,97) \\ &= 0,97. \end{aligned}$$

Виходячи з проведених вище розрахунків, ми можемо стверджувати, що коефіцієнт детермінації становить 0,8278.

Таким чином, надалі ми робимо висновок, що напрям зв'язку – прямий між показниками обсягом доходів та обсягом власного капіталу. Для даної залежності властивий вельми тісний зв'язок, оскільки показник, що ми досліджували, коливається в межах 0,9-0,99. Дійсно, ми можемо ствердно казати, що результативна ознака доходів громади на 82,78% у 2018-2022 рр. обумовлена варіацією факторної ознаки власного капіталу Любешівської територіальної громади. Отже, запропоновану гіпотезу 2 було успішно доведено. Надалі доведемо гіпотезу 3.

Гіпотеза 3. Між обсягом зобов'язань громади та витратами громади існує слабкий зв'язок.

Проведемо дослідження і встановимо ймовірний зв'язок між показниками зобов'язань та витратами Любешівської селищної ради у 2018-2022 рр. Для цього сформуємо матеріали статистичного дослідження в територіальній громаді, використавши дані Open budget [21], і представимо їх у таблиці 2.33.

Таблиця 2.33 – Матеріали статистичного спостереження показників зобов'язань та витратами Любешівської селищної ради у 2018-2022 роках

Роки	Обсяг витрат громади, грн. (y _j)	Обсяг зобов'язань громади, грн. (x _j)
2018	36558027,0	28975,0
2019	83704611,0	71286,0
2020	87921343,0	0,0
2021	132917789,0	91556,0
2022	125464061,0	477145,0
Всього	466565831,0	668962,0

Варто відзначити, що у 2020 році обсяг зобов'язань громади становить 0,0 грн. Розрахункові значення фінансових показників гіпотези 3 щодо Любешівської селищної ради представимо у таблиці 2.34.

Таблиця 2.34 – Розрахункові значення фінансових показників гіпотези 3 щодо Любешівської селищної ради у 2018-2022 роках

Роки	Ранги ознак		Рангова різниця ($d_j = R_{x_j} - R_{y_j}$)	$d_j * d_j$	$x_j * x_j$	$y_j * y_j$	$x_j * y_j$
	факторної R_{x_j}	результативної R_{y_j}					
2018	4	5	-1	1	839550625,0 0	133648933813 2730,00	10592688323 25,00
2019	3	4	-1	1	5081693796, 00	700646190266 1320,00	59669668997 46,00
2020	5	3	2	4	0,00	773016255492 3650,00	0,00
2021	2	1	1	1	8382501136, 00	176671386326 48500,00	12169421089 684,00
2022	1	2	-1	1	22766735102 5,00	157412306026 11700,00	59864549385 845,00
Всього	x	x	-	8	24197109658 2,00	494814830309 77900,00	79060206207 600,00

Виходячи з відомих даних, отриманих у таблиці 2.34, сформуємо рівняння залежності між показниками: обсягом зобов'язань громади і обсягом витрат громади:

$$\begin{cases} 5 * b_0 + 668962,00 * b_1 = 46656583100; \\ 668962,00 * b_0 + 241971096582,00 * b_1 = 7906020627600,00; \end{cases}$$

А далі знайдемо невідомі даного рівняння, і в результаті отримаємо такі значення:

$$\begin{cases} b_0 = 78713897,87; \\ b_1 = 109,12. \end{cases}$$

Надалі визначимо значення факторної дисперсії як важливого показника статистичного дослідження:

$$\begin{aligned} \sigma_{\hat{y}}^2 &= 0,20 * (78713897,87 * 466565831,00 + 109,12 * \\ &* 241971096582,00) - 8707346986268820,00 = -1357023232227770,00. \end{aligned}$$

Загальна дисперсія результативної ознаки становитиме:

$$\sigma_y^2 = 9896296606195590,00 - 8707346986268820,00 = 1188949619926760,00.$$

Тоді встановимо залишкову дисперсія:

$$\begin{aligned} \sigma_e^2 &= 1188949619926760,00 - (-1357023232227770,00) = \\ &= 2545972852154530,00. \end{aligned}$$

Відтак, у нашому випадку загальна дисперсія факторної ознаки становитиме:

$$\sigma_x^2 = 48394219316,40 - 17900406297,76 = 30493813018,64.$$

Лінійний коефіцієнт кореляції становить:

$$r_{yx} = (15812041241520,00 - 12484592457496,90) / (174624,78 * 34481148,76) = 0,55.$$

Виходячи з проведених вище розрахунків, ми можемо стверджувати, що коефіцієнт детермінації становить 0,0055.

Таким чином, надалі ми робимо висновок, що напрям зв'язку – прямий між показниками обсягом доходів та обсягом власного капіталу. Для даної залежності властивий слабкий зв'язок, оскільки показник, що ми досліджували,

коливається в межах 0,1-0,3. Дійсно, ми можемо ствердно казати, що результативна ознака зобов'язань громади лише на 0,55% у 2018-2022 рр. обумовлена варіацією факторної ознаки витрат Любешівської територіальної громади. Отже, запропоновану гіпотезу 3 було успішно доведено.

На основі проведених теоретичного дослідження фінансових показників та аналітичного дослідження фінансового забезпечення бюджетних установ об'єднаних громад, а саме Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради, нам вдалось довести гіпотетичні твердження. Саме вони вказують на прямий зв'язок між показниками власного капіталу та доходів і нефінансових активів об'єднаних громад. Отже, на основі напрацювань ми можемо сформулювати пропозиції щодо збільшення фінансування бюджетних установ об'єднаних громад на практиці. Саме ці напрацювання відображені у розділі 3 кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ ОБ'ЄДНАНОЇ ГРОМАДИ

3.1 Прогнозування забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетної установи об'єднаної громади

Головні проблеми, пов'язані з витратами бюджетів ОТГ, включають недоліки в управлінні мережею освітніх, культурних і охоронних закладів, що призводить до нераціонального використання їх ресурсів. Також серед них можна виділити проблеми, пов'язані з комунальними підприємствами, де постійне дотування не сприяє поліпшенню їх фінансового стану. До інших аспектів можна віднести неналежне використання міжбюджетних трансфертів, оскільки кошти субвенцій фактично надходять в останні дні грудня кожного звітного року, що обмежує їхнє повне використання. Додатково виникають проблеми в непродуктивному витрачанні бюджетних коштів, такі як оплата послуг з розробки проектно-кошторисної документації та проведення експертизи без подальшого використання цих матеріалів, будівництво інфраструктури, цехів і придбання обладнання, які не використовуються [10].

На сьогодні рішення щодо підвищення фінансової стійкості громад зазвичай базуються на розвитку їх економіки на власних територіях та впровадженні стратегічного управління розвитком територій. Громади також активно популяризують свої території та сприяють повертанню інвестицій. Вони підтримують місцевий бізнес і розвиток галузей, визначаючи пріоритети для свого розвитку. Сільські території, зазвичай, надають перевагу розвитку галузей сільського господарства та фермерського господарства, вирощуючи культури, які є характерними для конкретної території. На найвищому рівні фінансової децентралізації створено можливості для територіальних громад збільшити доходи місцевих бюджетів, використовуючи власні та залучені ресурси. Однак, не всі громади використовують ці перспективні можливості

для збільшення напрямків соціально-економічного розвитку своїх громад та підвищення якості надання соціальних послуг. Для максимального розвитку територій також потрібна активна участь місцевої влади у розвитку процесів, плідна співпраця з мешканцями громади. Також ми можемо стверджувати про ефективний розвиток професійних навичок публічних управлінців, включаючи стратегічне планування, проектну роботу, лідерство та ефективне бюджетування.

Також варто відзначити ключовий момент, що якщо в нових громадах не буде змінено підходи до менеджменту, вони можуть не використовувати навіть значні фінансові ресурси відповідним чином через відсутність чіткого визначення пріоритетів розвитку та ефективного використання наявних ресурсів. Тому в сучасних умовах, на думку вченої Кучеркової С., поряд із діяльністю місцевої влади щодо наповнення місцевих бюджетів важливо звертати увагу на визначення переваг і пріоритетів конкретних територій та розроблення комплексних заходів формування фінансово спроможних громад на основі використання не лише фінансових, але й ресурсних, технологічних, інноваційних інструментів їх розвитку [7].

Перш ніж запропонувати конкретні управлінські дії, які стануть основою нашого дослідницького проекту, насамперед важливо провести додатковий аналіз бюджетної установи. Для цього ми використовуємо SWOT-аналіз, який є методом моніторингу та аналізу, широко використовуваним у стратегічному управлінні (табл. 3.1).

Проведене аналітичне дослідження може служити корисним інструментом для фінансового управління бюджетних установ, що належать до об'єднаних громад. Використовуючи отримані результати, ми можемо уникнути потрапляння цих установ в складну фінансову ситуацію, яка має потенціал лише погіршитися, негативно впливаючи на їхнє бюджетне фінансування. Давайте розглянемо SWOT-аналіз, або аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз. Спростимо це до розкриття сильних аспектів громади, які відрізняють її від інших; визначення слабких сторін, які можна

значно покращити; ідентифікації можливостей для розвитку та співпраці; а також визначення зовнішніх загроз та можливих ризиків.

Таблиця 3.1 – SWOT-таблиця фінансового забезпечення бюджетних установ об'єднаних територіальних громад [22]

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Збільшення обсягу фінансування: ОТГ можуть скористатися можливістю збільшити обсяг фінансування завдяки об'єднанню ресурсів кількох територіальних громад.</p> <p>Підвищення ефективності витрат: Об'єднані ресурси дозволяють ОТГ раціоналізувати витрати та підвищити ефективність управління фінансами.</p> <p>Можливість отримання додаткових коштів від обласних та національних фондів: Об'єднані територіальні громади можуть мати більше можливостей для отримання додаткового фінансування від обласних та національних рівнів.</p>	<p>Нерівномірність розвитку: Деякі ОТГ можуть стикатися з нерівномірністю розвитку територій, що може призвести до нерівномірного фінансового розподілу.</p> <p>Низька фінансова грамотність: Можлива низька рівень фінансової грамотності в місцевих управліннях, що може призвести до неефективного управління фінансами та ризику фінансових порушень.</p> <p>Залежність від дотацій: Деякі ОТГ можуть бути залежними від дотацій від обласного або національного рівнів, що робить їх фінансово вразливими до змін у політиці фінансування.</p>
Можливості	Загрози
<p>Розширення інвестицій: Створення більш привабливих умов для інвестицій та партнерств може забезпечити додаткові джерела фінансування.</p> <p>Розвиток місцевого бізнесу: Підтримка розвитку місцевого бізнесу може призвести до збільшення податкових надходжень у бюджет територіальної громади.</p> <p>Впровадження ефективних фінансових практик: Запровадження сучасних технологій та фінансових практик може підвищити ефективність управління фінансами.</p>	<p>Економічні труднощі: Зміни в економіці можуть призвести до зменшення фінансових ресурсів, що негативно впливає на бюджет ОТГ.</p> <p>Політичні ризики: Зміни в політиці можуть призвести до перегляду системи фінансування місцевих установ.</p> <p>Соціальні фактори: Соціальні зміни, такі як зменшення населення або масштабні кризи, можуть створювати труднощі для забезпечення сталого фінансового розвитку.</p>

Сильними сторонами фінансового забезпечення бюджетних установ об'єднаних територіальних громад можна назвати наступні:

Збільшення обсягу фінансування:

1) об'єднання ресурсів (ОТГ можуть скористатися можливістю збільшити обсяг фінансування шляхом об'єднання ресурсів кількох територіальних

громад; це сприяє створенню більш потужної фінансової бази для вирішення різноманітних потреб та завдань громади);

2) підвищення ефективності витрат (раціоналізація витрат – об'єднані ресурси дозволяють ОТГ раціоналізувати витрати, уникати дублювання функцій та оптимізувати процеси; це сприяє підвищенню ефективності управління фінансами та оптимізації бюджетних ресурсів);

3) можливість отримання додаткових коштів від обласних та національних фондів (більше можливостей для фінансування – об'єднані територіальні громади можуть мати більше можливостей для отримання додаткового фінансування від обласних та національних рівнів; це відкриває нові джерела коштів для вирішення стратегічних завдань та ініціатив громади, сприяючи її сталому розвитку).

До слабких сторін громади фінансового забезпечення бюджетних установ об'єднаних територіальних громад можна в результаті аналізу віднести:

1) нерівномірність розвитку (нерівномірний фінансовий розподіл – деякі об'єднані територіальні громади можуть стикатися з нерівномірністю розвитку територій, що призводить до нерівномірного фінансового розподілу; це може створювати виклики для забезпечення рівномірного доступу до фінансових ресурсів та уникнення дисбалансів у розвитку різних частин громади);

2) низька фінансова грамотність (ризик неефективного управління – низький рівень фінансової грамотності в місцевих управліннях може призвести до неефективного управління фінансами та збільшити ризик фінансових порушень; недостатня освіченість у сфері фінансів може ускладнювати прийняття обґрунтованих та ефективних фінансових рішень);

3) залежність від дотацій (фінансова вразливість – залежність деяких об'єднаних територіальних громад від дотацій від обласного або національного рівнів робить їх фінансово вразливими до змін у політиці фінансування; зміни у рівні дотацій можуть суттєво вплинути на фінансову стійкість та здатність громади забезпечувати свої потреби без додаткової підтримки).

Можливостями громади фінансового забезпечення бюджетних установ об'єднаних територіальних громад є наступні:

- 1) розширення інвестицій (створення привабливих умов для інвестицій – об'єднані територіальні громади можуть розглядати можливості створення більш привабливих умов для інвестицій та партнерств; це включає в себе розробку інвестиційних програм, сприяння підприємницькій активності та впровадження заходів, що забезпечують стабільність та впевненість інвесторів);
- 2) розвиток місцевого бізнесу (підтримка місцевого бізнесу – активна підтримка розвитку місцевого бізнесу може призвести до збільшення податкових надходжень у бюджет територіальної громади; розробка програм та ініціатив для підтримки малих і середніх підприємств, а також створення сприятливого підприємницького клімату, може сприяти сталому економічному розвитку);
- 3) впровадження ефективних фінансових практик (сучасні технології та фінансові практики – запровадження сучасних технологій та фінансових практик може підвищити ефективність управління фінансами; використання цифрових інструментів, автоматизація фінансових процесів та вдосконалення бюджетного планування можуть допомогти оптимізувати використання ресурсів та уникати фінансових недоліків).

Загрози, що характерні для фінансового забезпечення бюджетних установ об'єднаних територіальних громад, виявлені під час аналізу:

- 1) економічні труднощі (зменшення фінансових ресурсів – зміни в економіці, такі як рецесія чи зміни в економічних умовах, можуть призвести до зменшення фінансових ресурсів; це може створити труднощі для бюджетів об'єднаних територіальних громад, зокрема зниження доходів та обмеження можливостей фінансування проектів та програм);
- 2) політичні ризики (перегляд системи фінансування – зміни в політиці, такі як зміни у владі або політичні реформи, можуть призвести до перегляду системи фінансування місцевих установ; це може включати зменшення або

перерозподіл бюджетних коштів, що впливає на реалізацію ключових проєктів та програм);

3) соціальні фактори (труднощі у сталому фінансовому розвитку – соціальні зміни, такі як зменшення населення або масштабні кризи, можуть створювати труднощі для забезпечення сталого фінансового розвитку; зменшення населення може призвести до зменшення податкових надходжень, а кризи можуть змушувати витратити більше коштів на вирішення невідкладних проблем, що впливає на загальний фінансовий стан громади).

Аналіз діяльності Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради у період з 2018 по 2022 роки вказує на стабільність і перспективи розвитку бюджетної установи, навіть у умовах економічної нестабільності в Україні. Результати фінансової діяльності свідчать про успішну роботу з метою збільшення доходів установи, забезпечення необхідними фінансовими ресурсами та ефективного використання їх для подальшого розвитку матеріально-технічної бази, науково-дослідної роботи і соціального розвитку персоналу. Такий підхід стимулює працю співробітників та сприяє досягненню поставлених завдань.

Проведемо прогнозування фінансових показників Любешівської територіальної громади. Зокрема, спробуємо спрогнозувати показники балансу. Отже, використовуючи дані з фінансової звітності Любешівської селищної ради за 2018-2022 рр., а також функцію MS Excel ТЕНДЕНЦІЯ, отримуємо такі значення активу балансу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Прогнозні значення показників активу балансу Любешівської селищної ради на 2023-2025 рр.

Актив	Код рядка	2023	2024	2025
1	2	3	4	5
I. Нефінансові активи				
Основні засоби:	1000	33513434,4	35117454,9	38113144,2
первісна вартість	1001	58458740,4	66968278,1	73541713,0
знос	1002	24945306,0	31850823,2	35428568,8
Незавершені капітальні інвестиції	1030	2077223,0	4378255,6	3403894,5
Запаси	1050	1929006,0	3179847,4	3390803,7

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5
Усього за розділом I	1095	37519663,4	42675557,9	44907842,4
II. Фінансові активи				
за розрахунками за товари, роботи, послуги	1125	-69580,0	15646,4	69911,52
за розрахунками із соціального страхування	1140	45899,4	51902,9	26241,8
за внутрішніми розрахунками	1145	472246,0	220280,4	151164,7
Грошові кошти та їх еквіваленти розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів у національній валюті, у тому числі в	1160	-3923,0	59705,0	132544,0
казначействі	1162	-3923,0	59705,0	132544,0
Усього за розділом II	1195	444642,4	347534,7	379862,1
III. Витрати майбутніх періодів	1200	4966,8	2006,2	5695,8
Баланс	1300	37969272,6	43025098,9	45293400,2

Отже, прогнозні значення активу балансу Любешівської селищної ради у 2023-2025 рр. не стануть більшими, ніж у 2018-2022 рр.

Використовуючи дані з фінансової звітності Любешівської селищної ради за 2018-2022 рр., а також функцію MS Excel ТЕНДЕНЦИЯ, отримуємо такі значення пасиву балансу (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Прогнозні значення показників пасиву балансу Любешівської селищної ради на 2023-2025 рр., грн

Пасив	Код рядка	2023	2024	2025
1	2	3	4	5
I. Власний капітал та фінансовий результат				
Внесений капітал	1400	58458740,40	66968278,12	73541712,98
Фінансовий результат	1420	-22517161,20	-28392423,56	-31770060,89
Цільове фінансування	1450	2077223,00	4378255,60	3403894,48
Усього за розділом I	1495	38018802,20	42954110,16	45175546,57
II. Зобов'язання				
Поточні зобов'язання:				
за платежами до бюджету	1540	4180,00	5015,40	2339,32
за розрахунками за товари, роботи, послуги	1545	-94147,60	18829,52	90381,70

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5
за розрахунками з оплати праці	1560	41719,40	46887,52	23902,50
інші поточні зобов'язання, з них:	1575	-1281,4	256,3	1230,1
Усього за розділом II	1595	-49529,6	70988,7	117853,7
Баланс	1800	37969272,6	43025098,9	45293400,2

Отже, прогнозні значення пасиву балансу Любешівської територіальної громади у 2023-2025 рр. не стануть більшими, ніж у 2018-2022 рр.

Зокрема, спробуємо спрогнозувати показники звіту про фінансові результати. Отже, використовуючи дані з фінансової звітності Любешівської територіальної громади за 2018-2022 рр., а також функцію MS Excel ТЕНДЕНЦІЯ, отримаємо такі значення доходів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Прогнозні значення показників доходів Любешівської селищної ради на 2023-2025 рр., грн

Стаття	Код рядка	2023	2024	2025
Доходи від обмінних операцій				
Бюджетні асигнування	2010	47383172,8	101083562,6	109596600,9
Доходи від надання послуг (виконання робіт)	2020	762976,6	765598,7	501038,1
Доходи від продажу активів	2030	1481,6	4955,9	8031,6
Інші доходи від обмінних операцій	2050	35684,4	61920,9	60257,8
Усього доходів від обмінних операцій	2080	48183315,4	101916038,1	110165928,4
Доходи від необмінних операцій				
Інші доходи від необмінних операцій	2130	40848,2	107945,4	83810,3
Усього доходів від необмінних операцій	2170	40848,2	107945,4	83810,3
Усього доходів	2200	48224163,6	102023983,5	110249738,7

Отже, прогнозні значення доходів Любешівської селищної ради у 2023-2025 рр. не стануть більшими, ніж у 2018-2022 рр. У 2023 р. очікується навіть суттєве зменшення, ніж у попередні роки.

Використовуючи дані з фінансової звітності Любешівської територіальної громади за 2018-2022 рр., а також функцію MS Excel ТЕНДЕНЦИЯ, отримуємо такі значення витрат (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Прогнозні значення показників витрат Любешівської селищної ради на 2023-2025 рр., грн

Стаття	Код рядка	2023	2024	2025
Витрати за обмінними операціями				
Витрати на виконання бюджетних програм	2210	46858981,2	100291602,4	108035561,7
Витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)	2220	894710,2	908060,8	531352,5
Інші витрати за обмінними операціями	2250	222805,2	256946,6	162957,7
Усього витрат за обмінними операціями	2290	47976496,6	101456609,7	108729871,9
Витрати за необмінними операціями				
Інші витрати за необмінними операціями	2310	-68379,6	936628,5	1804214,1
Усього витрат за необмінними операціями	2340	-68379,6	936628,5	1804214,1
Усього витрат	2380	47908117,0	102393238,2	110534086,0
Профіцит/дефіцит за звітний період	2390	316046,6	-369254,7	-284347,3

Отже, прогнозні значення витрат Любешівської територіальної громади у 2023-2025 рр. не стануть більшими, ніж у 2018-2022 рр. У 2023 р. очікується навіть суттєве зменшення, ніж у попередні роки.

Також проведемо, використовуючи дані з фінансової звітності Любешівської територіальної громади за 2018-2022 рр., а також функцію MS Excel ТЕНДЕНЦИЯ, проведемо прогнозування видатків бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету (табл. 3.6).

Отже, прогнозні значення видатків Любешівської територіальної громади у 2023-2025 рр. (за функціональною класифікацією) не стануть більшими, ніж у

2018-2022 рр. У 2023 р. очікується навіть суттєве зменшення, ніж у попередні роки.

Таблиця 3.6 – Прогнозні значення показників видатків Любешівської селищної ради на 2023-2025 рр. (за функціональною класифікацією), грн

Найменування показника	Код рядка	2023	2024	2025
Загальнодержавні функції	2420	-55533,6	1506167,3	2744421,3
Оборона	2430	0,0	0,0	0,0
Громадський порядок, безпека та судова влада	2440	0,0	0,0	0,0
Економічна діяльність	2450	367707,4	1615033,5	2686435,9
Охорона навколишнього природного середовища	2460	0,0	0,0	0,0
Житлово-комунальне господарство	2470	463400,4	1076587,9	1659818,0
Охорона здоров'я	2480	196597,2	-14123,1	60660,4
Духовний та фізичний розвиток	2490	676103,0	5582209,4	8166882,3
Освіта	2500	46756055,8	92242160,8	94245441,4
Соціальний захист та соціальне забезпечення	2510	-496213,2	385202,2	970426,6
Усього	2520	47908117,0	102393238,2	110534086,0

Саме кошторисне фінансування, як один з ефективних методів фінансового забезпечення, має свої переваги і недоліки. Варто відзначити, що є очевидні переваги цього методу. Саме цей метод забезпечує відповідність між доходами та витратами бюджетної установи, гарантуючи повне фінансування планових витрат громади. Крім того, саме кошторисне фінансування передбачає систематичний фінансовий контроль над витратами грошових коштів.

Проте кошторисне фінансування громади має свої недоліки. Справа в тому, що такий вид фінансового забезпечення не надає достатніх стимулів для ефективного управління та не встановлює чіткого зв'язку між певним рівнем фінансування бюджетної установи, а також результатами ефективною діяльністю установи. Внаслідок цього фінансується не самі послуги, а лише мережа бюджетних установ.

Для підтримки та поліпшення фінансового стану Управління гуманітарної політики пропонується діяти за такими напрямками: збільшення та стабілізація фінансування із загального фонду державного бюджету; пошук додаткових джерел фінансування та розширення спектру платних та інших послуг. Кожен працівник має активно долучитися до залучення додаткових коштів для розвитку навчально-матеріальної бази закладу. Також необхідно здійснювати заощадження та раціональне використання фінансових та енергетичних ресурсів, спонукати співробітників бережливо ставитися до майна установи.

З метою вирішення проблем, що виникають на етапі здійснення кошторисного планування громади через недосконалість поточного процесу розрахунку статей бюджету, рекомендується впроваджувати індекс інфляції та використовувати коригувальні коефіцієнти при ефективному плануванні видатків громади. З метою поліпшення методики формування та виконання бюджету видатків в Управлінні гуманітарної політики важливо підвищити її оперативність та аналітичний підхід. Для досягнення цього мети слід впровадити порядок, що уніфікує та стандартизує процес документування, враховуючи сучасні вимоги програмного забезпечення.

Застосування таких програм спростить роботу економістів та бухгалтерів. Аналітичні розрахунки дозволять здійснювати раціональне планування бюджету на наступний рік та розраховувати об'єктивні прогнози доходів і видатків на наступні два бюджетні періоди. Важливо також вдосконалити систему документації шляхом автоматизації обліку, спростити первинні документи та перейти до електронних носіїв інформації, підібрати оптимальну періодичність їхнього заповнення. Крім того, регулярне надання працівникам бухгалтерської служби можливості відвідувати лекції та семінари для підвищення кваліфікації є необхідним елементом покращення роботи управління.

Дослідження та вирішення проблем у гуманітарній сфері України та створення відповідних механізмів державного регулювання є вельми важливим

завданням для нашої країни. Це не лише моральний обов'язок перед власним народом, але й ключовий аспект нашого місця в світі. Адекватна увага до української духовно-ціннісної, мовної, освітньо-наукової та культурної сфери формує нашу ідентичність та дозволяє нам відповідати російській агресії.

У якості повноправного члена світового співтовариства, Україна має активно розв'язувати ці гуманітарні проблеми, оскільки вони визначають наше місце у сучасному світі. Це включає підтримку та розвиток української мови як основної символічної та комунікаційної платформи для українців. Також необхідно підтримувати нашу духовну спадщину, розширювати можливості в галузі освіти і науки, щоб забезпечити розвиток культурної та наукової еліти в Україні.

Ці аспекти в гуманітарній сфері не лише збільшують наше національне обізнаність, але і роблять нас менш вразливими перед російською пропагандою та агресією. Росія використовує гуманітарні кризи, щоб спровокувати конфлікти та намагається підірвати наше національне єдність. Тому надзвичайно важливо активно робити внесок у вирішення цих проблем, щоб стійко стояти на захисті наших цінностей та незалежності.

Крім економічних та політичних реформ, ми маємо вдосконалювати наші стратегії в гуманітарній сфері. Це включає підтримку культурних проєктів, розвиток освіти і науки, створення умов для збереження та розширення нашої національної спадщини. Така політика допоможе нам зміцнити нашу позицію в світі та готувати нове покоління громадян, які зможуть впевнено захищати Україну та її цінності у майбутньому.

Незважаючи на збільшення видатків з бюджету на освіту, їх ефективність залишає бажати кращого через низький рівень використання коштів. Понад 70% цих коштів спрямовані не на освітні потреби, а на виплати зарплат та комунальні платежі. У той же час, українські школи отримують лише третину необхідних сучасних навчальних засобів. Розподіл коштів між школами визначається лише кількістю учнів, і ця система не враховує інших важливих

факторів, таких як стан навчальних приміщень, матеріально-технічне забезпечення, розвиток та утримання закладу,

Ще однією проблемою є відсутність системи фінансування для освітніх закладів через освітню субвенцію. Починаючи з 2015 року, внесено зміни до Бюджетного кодексу, вводячи нові типи субвенцій для підготовки робітничих кадрів та освіти загалом. Усього ця модель має свої переваги, адже надає можливість місцевим бюджетам отримувати певну суму грошей і самостійно розподіляти їх серед шкіл. Однак ця система стає не вигідною для фінансування малочисельних шкіл, оскільки місцевим бюджетам доводиться витратити власні кошти на їх підтримку. Проблемою є те, що розміри субвенцій набагато менші, ніж витрати місцевих бюджетів на освіту, і формула розрахунку субвенцій не враховує всі аспекти ситуації.

Одним із недоліків освітньої субвенції є її обмежене призначення, оскільки вона може бути спрямована лише на оплату поточних видатків навчальних закладів. До того ж, для використання її на потреби капітальних видатків, потрібно виконувати ряд умов: повністю задовольняти потреби у поточних видатках протягом бюджетного періоду і відсутність заборгованості за захищеними видатками. Але, в умовах бюджетного дефіциту, використання освітньої субвенції на фінансування капітальних видатків стає нереалістичним, що може піддавати ризику оновлення матеріально-технічної бази та проведення ремонтних робіт тощо. За позитивну сторону можна відзначити, що залишки коштів від освітньої субвенції на кінець року залишаються на рахунках місцевих бюджетів і можуть бути використані у наступному бюджетному періоді, надаючи місцевим органам влади стимул для збереження фінансових ресурсів.

Заслуговує на позитивну оцінку той факт, що Любешівська селищна рада активно працює над поліпшенням функціонування свого Управління і приймає рішення, спрямовані на досягнення підвищення благополуччя мешканців громади (Рішення від 24.01.2022р. № 13/5 «Про хід виконання у 2021 році Програми соціального захисту населення Любешівської селищної ради на 2021-

2025 роки», «Про затвердження Цільової програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді Любешівської селищної ради на 2021-2025 роки в новій редакції»).

3.2 Пропонований комплекс заходів щодо забезпеченості фінансовими ресурсами бюджетної установи об'єднаної громади

Для вирішення обговорених проблем, Управлінню гуманітарної політики Любешівської селищної ради рекомендується прийняти комплекс заходів, включаючи:

1. Посилення контролю та проведення систематичного аналізу щодо цільового використання бюджетних коштів.
2. Впровадження ефективних механізмів громадського контролю над витратами коштів.
3. Удосконалення механізму фінансування освіти з використанням світового досвіду, включаючи багатоканальне фінансування та диверсифікацію джерел фінансування на місцевому рівні.
4. Залучення громади до участі в грантах та конкурсах як додаткового джерела фінансування.
5. Запровадження заходів раннього виявлення осіб та сімей у складних життєвих обставинах.
6. Модернізація системи соціального обслуговування.
7. Покращення і актуалізація інформації на веб-сайті.
8. Створення ефективних комунікаційних каналів між владою та молодіжною аудиторією та заохочення молоді до участі у суспільно-політичних процесах на місцевому рівні.
9. Створення правових, економічних і соціальних умов для підтримки сімей та поліпшення демографічної ситуації.
10. Регулювання меценатства для підтримки розвитку культури в Україні.

11. Розробка та впровадження соціально-економічних програм підтримки молоді, зокрема тих, що володіють талантом у науці, мистецтві тощо.
12. Створення умов для рівного доступу до культурних послуг для жителів різних розмірів населених пунктів.

Детально опишемо заходи:

Посилення контролю та аналізу витрат бюджетних коштів: Важливо встановити ефективні механізми контролю та обліку витрат бюджетних коштів у гуманітарній сфері. Це включає систематичний аналіз витрат, їх цільове використання та моніторинг результатів. Громадський контроль та доступ до інформації про витрати також є важливими елементами прозорості та відповідальності.

Удосконалення фінансування освіти: Освіта є однією з найважливіших галузей гуманітарної сфери. Розглядаючи світовий досвід, можна розглядати перехід на багатоканальне фінансування, що включає в себе не тільки бюджетні кошти, але й приватні інвестиції, гранти та джерела фінансування з місцевих підприємств.

Залучення громади до участі в грантах та конкурсах: Це може стати додатковим джерелом фінансування проектів у гуманітарній сфері. Організація навчань та інформаційних кампаній для громади щодо можливостей отримання грантів та конкурсів може сприяти активнішому залученню громадян до розвитку місцевих ініціатив.

Запровадження заходів раннього виявлення осіб у складних життєвих обставинах: Це допоможе підтримати та захистити найбільш вразливих членів громади. Важливо створити систему реагування на ситуації кризового характеру, а також розвивати соціальні програми та послуги для тих, хто потребує допомоги.

Модернізація системи соціального обслуговування: Важливо покращити доступ до соціальних послуг для всіх верств населення. Це може включати в себе створення більш ефективних інструментів для реагування на потреби вразливих груп, таких як люди з інвалідністю, літні громадяни, безробітні

тощо. Модернізація соціального обслуговування допоможе забезпечити більшу соціальну справедливість у громаді.

Вдосконалення сайту та актуалізація інформації: Це важливий крок у роботі над відкритістю та доступністю інформації для мешканців. Актуалізація сайту і розміщення на ньому актуальної інформації про програми, послуги, події та можливості участі в місцевих ініціативах сприяють більшій прозорості та активності громадян.

Побудова ефективних сучасних каналів комунікації з молоддю: Молодь є майбутнім громади, і їхнє відчуття причетності до суспільно-політичних процесів надзвичайно важливе. Створення каналів спілкування, які враховують сучасні засоби комунікації, такі як соціальні медіа, форуми, молодіжні ради тощо, може стимулювати активну участь молоді у місцевому житті та прийманні рішень.

Створення певних правових, ефективних економічних умов для функціонування та соціального зміцнення сім'ї: Сім'я є основним блоком суспільства, і її стан дуже важливий для демографічної стабільності та розвитку громади. Створення програм та ініціатив, спрямованих на підтримку сімей, може включати в себе пільги для багатодітних родин, доступну дитячу освіту та охорону здоров'я, програми підтримки батьківства та багато інших заходів.

Унормування меценатства: Меценатство може відігравати важливу роль у фінансуванні та розвитку культурних проєктів. Заохочення приватних осіб і компаній до підтримки культури допоможе залучити додаткові ресурси для мистецтва, літератури, музики та інших культурних галузей. Важливо встановити норми та пільги для меценатів, щоб стимулювати їхню активність.

Розробка та впровадження програм підтримки молоді: Молодь є майбутнім нації, і її підтримка у сферах науки, мистецтва та інших галузях є дуже важливою. Розробка програм підтримки талановитої молоді може включати в себе стипендіальну підтримку, гранти для досліджень, можливості для молодих митців і науковців отримати освіту та розвинути свій потенціал. Це сприятиме розвитку інтелектуального та культурного капіталу України.

Рівний доступ до культурних послуг: Важливо створити умови, за яких жителі різних населених пунктів матимуть рівний доступ до культурних подій та послуг. Це може включати в себе розвиток інфраструктури культурних закладів, організацію подій у маленьких містах та селах, а також розвиток цифрової культури, яка дозволить доступ до культурних ресурсів онлайн.

Отже, налагоджена співпраця держави і територіальних громад забезпечить стійкий розвиток гуманітарної сфери України. Ми можемо стверджувати, що метою реформ має стати не лише тотальна економія фінансових ресурсів громад, а висока якість соціальних послуг.

ВИСНОВКИ

Визначено суть поняття «фінансове забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад», під яким запропоновано розуміти комплекс заходів, спрямованих на ідентифікацію, залучення, накопичення, мобілізацію та оптимізацію фінансових ресурсів ОТГ, а також фінансових ресурсів інвесторів та благодійників; і вони включають в себе виконання обов'язків, покладених на ОТГ, і мають на меті реалізацію економічних, соціальних та адміністративних програм, спрямованих на розвиток конкретної ОТГ.

Провівши аналіз основних фінансових показників Управління гуманітарної політики Любешівської селищної ради, було встановлено, що баланс збільшився у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 2117455 грн. Разом з тим, абсолютне відхилення витрати майбутніх періодів становило 5217778 грн. У 2022 р. баланс Управління зменшився на 390588 грн, порівняно з 2021 р.

Висунуто гіпотези, що стосуються бюджетних установ об'єднаних громад, і які були підтверджені під час аналітичного дослідження, зокрема:

Гіпотеза 1. Обсяг власного капіталу громади майже повністю визначає обсяг нефінансових активів.

Гіпотеза 2. Обсяг власного капіталу громади чинить значний вплив на обсяг доходів громади.

Гіпотеза 3. Між обсягом зобов'язань громади та витратами громади існує слабкий зв'язок.

Встановлено, що результативна ознака нефінансових активів громади на 99,94% у 2018-2022 рр. обумовлена варіацією факторної ознаки власного капіталу Любешівської територіальної громади, результативна ознака доходів громади на 82,78% у 2018-2022 рр. обумовлена варіацією факторної ознаки власного капіталу Любешівської територіальної громади, а також результативна ознака зобов'язань громади лише на 0,55% у 2018-2022 рр.

обумовлена варіацією факторної ознаки витрат Любешівської територіальної громади. Отже, запропоновані гіпотези було успішно доведено.

Проведено SWOT-аналіз фінансового забезпечення бюджетних установ об'єднаних громад. Встановлено, що можливостями у фінансовому забезпеченні бюджетних установ об'єднаних громад мають бути: розширення інвестицій (створення більш привабливих умов для інвестицій та партнерств може забезпечити додаткові джерела фінансування); розвиток місцевого бізнесу (підтримка розвитку місцевого бізнесу може призвести до збільшення податкових надходжень у бюджет територіальної громади); впровадження ефективних фінансових практик (запровадження сучасних технологій та фінансових практик може підвищити ефективність управління фінансами).

Спрогнозовано основні показники балансу (активів, пасивів) та звіту про фінансові результати (доходів, витрат, видатків за функціональною класифікацією). Виявлено, що прогнозні значення всіх показників фінансової звітності Любешівської територіальної громади у 2023-2025 рр. не стануть більшими, ніж у 2018-2022 рр.

Запропоновано пропозиції щодо покращення фінансування бюджетних установ об'єднаних громад: посилення контролю та проведення систематичного аналізу щодо цільового використання бюджетних коштів; впровадження ефективних механізмів громадського контролю над витратами коштів; удосконалення механізму фінансування освіти з використанням світового досвіду, включаючи багатоканальне фінансування та диверсифікацію джерел фінансування на місцевому рівні; залучення громади до участі в грантах та конкурсах як додаткового джерела фінансування; запровадження заходів раннього виявлення осіб та сімей у складних життєвих обставинах; модернізація системи соціального обслуговування; покращення і актуалізація інформації на веб-сайті; створення ефективних комунікаційних каналів між владою та молодіжною аудиторією та заохочення молоді до участі у суспільно-політичних процесах на місцевому рівні тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бенювська Л. Соціальна інфраструктура територіальних громад: інтереси стейкхолдерів. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 2(69). С. 14-23.
2. Гринчишин І.М. Спроможність територіальних громад: теоретичний дискурс. *Територіальний розвиток та регіональна економіка*. 2018. № 6 (134). С. 51-56.
3. Демченко О.П. Фінансові інструменти розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-6>
4. Західна О.Р., Закорко К.К. Функціонування об'єднаних територіальних громад в умовах воєнного стану. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. Вип. 14. С. 78-84.
5. Ігнатенко Р.В. Фінансовий потенціал об'єднаних територіальних громад: шлях до збільшення. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 1-2 (278-279). С. 37-45.
6. Квактун О.О., Вертелецька О.М., Глущенко А.В. Проведення бюджетної децентралізації територіальних об'єднаних громад як шлях фінансового забезпечення сталого розвитку в Україні. *Економічний простір*. 2021. № 165. С. 39-433.
7. Кучеркова С. Формування місцевих бюджетів та напрями їх покращення в умовах децентралізації. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 1 (80). С. 49-58.
8. Лисяк Л.В., Биков Б.Д., Кушнір А.І. Зміцнення фінансового потенціалу об'єднаних територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 4(70). С. 84-89.
9. Марценюк О.В., Гуменна О.І., Деньдобра Т.В. Перспективи зміцнення фінансової самодостатності територіальних громад в умовах децентралізації. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 51. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-50>

10. Нема О.С. Зміцнення спроможності територіальних громад: можливості щодо формування доходів бюджету та оптимізації видатків. *Ефективність державного управління*. 2021. Вип. 3/4 (68/69). Ч.2. С. 86-101.
11. Омельчука О.І. Методологічні аспекти оцінювання фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. №4(27). С. 107-113.
12. Павлович-Сенета Я.П. Адміністративно-правові передумови для економічного розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 222-226.
13. Піхоцька О.М., Гаврилишин П.М. Соціально-економічний розвиток територій: джерела фінансування. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Вип. 33. С. 167-176.
14. Польова О.Л. Децентралізація у забезпеченні стійкого економічного та соціального розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-53>
15. Сенищ П.М., Фугело П.М. Фінансово-бюджетна підтримка соціально-економічного розвитку територіальних громад в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-89>
16. Сеньо М., Замасло О. Податки як основа наповнення бюджетів територіальних громад та забезпечення їхньої фінансової децентралізації. *Формування ринкової економіки*. 2020. Вип. 44. С. 161-169.
17. Сидоренко С.В., Приходько І.П. Проблематика формування фінансового забезпечення територіальних громад сучасної України у контексті децентралізації. *Public Administration and Regional Development*. 2022. №18. С. 1163-1181.
18. Скорик М.О., Брухаль В.Р., Горелик Д.С. Фінансове забезпечення об'єднаних територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення. *Молодий вчений*. 2023. №5(117). С. 174-178.
19. Смолінська С.Д. Стан фінансового забезпечення місцевих бюджетів. *Modern Economics*. 2022. № 33. С. 110-116.

20. Стащук О., Жук М. Фінансова безпека територіальних громад як ключовий фактор забезпечення їх сталого розвитку. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2021. № 3. С. 54-60.
21. Open budget. Офіційний державний веб-портал відкритих публічних фінансів. URL: <https://openbudget.gov.ua>
22. RAG by OpenAI. URL: <https://chat.openai.com>